זיבעצענטער יאָהרגאַנג

№ 24

פּרייז 20 גראָשען. „CZENSTOCHOWER CAJTUNG".

טשענסטאָכאָווער צייטונג

Piątek 17 czerwca 1938 | ליכט-צינדען 7.47 | פרייטאג פ׳ בהעלותך י״ח סיון תרצ״ח

Biblioteka Jagiellońska Kraków Św. Anny 19

די צייט איז קורץ!

מיטוואָך 22 יוני שליסט זיך

הויבט זיך אָן די ציהונג פון דער 1-טער קלאַס

דעריבער

בעזאָרג זיך מיט א לאָס

פון דער בעקאַנטער קאָלעקטור

J. WEKSLER, I-sza ALEJA 6.

FARBIARNIA I PRALNIA CHEMICZNA „KRYSZTAŁ"

ul. Berka Joselewicza 2 i Warszawska 37.

מאכט בעקאַנט, אז איצט ווערט געוואשען מיט א הערליכען שפּיגעל-גלאַנץ, וואס איז נאָך ביז איצט אין טשענסטאָכאָוו נישט געווען. כדי צו איבערצייגען וועגען דעם די קונדשאַפט האָבען מיר

פערבּיליגערט די פּרייזען:

א קאָלנער מיט א הערליכען גלאַנץ 10 גר.

א העמד — — — 40 „

אויך זענען פערבּיליגערט געוואָרען די פּרייזען אויף כעמיש וואשען און פאַרבען. פלעקען ווערען ארויסגענומען אויפ׳ן אָרט.

ספּעציאַליטעט: פאַרבען לעדערנע קורטקעס

KINO „EDEN".

בלויז עטליכע טעג!

צו ביליגע פּרייזען

ROBERT i BERTRAND

אין דער אויספיהרונג פון די פוילישע קאָמיקער באָדאָ, דימשאַ, זניטש, פּערטנער, אָרוויד א״א.

Proszek od BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH ZE ZN. FABR. KOWALSKINA stosuje się również PRZY PRZEZIĘBIENIU, GRYPIE i KATARZE

Puder SUDORYN AP. KOWALSKI usuwa radykalnie POT i WOŃ

Gimnazjum i Liceum Humanistyczne oraz Szkoła Powszechna D-ra Filipa Axera

w Częstochowie, ul. Focha 24.

przyjmuje zgłoszenia do egzaminów wstępnych oraz wpisy w godzinach 10—13.

Egzamin wstępny do kl. I-ej gimn. rozpocznie się w niedzielę, dnia 19 czerwca o godz. 9-ej. Przed egzaminem należy złożyć metrykę i świadectwo ukończenia 6 oddz. szkoły powszechnej. Dyrekcja zawiadamia, że z nowym rokiem szk. 1938-39 zakład przechodzi w zarząd organizacji społecznej.

Z intencji zaręczyn p. HELI KLAJNFELD z p. SZLAMKIEM WAJNBERGIEM życzą dużo szczęścia i różowej przyszłości a Rodzicom pociechy

L. NAJMAN z RODZINĄ

צו דער חתונה פון פרל. אסתר׳קע סאַמסאָנאָוויטש מיט ה׳ יונתן שאָכער ווינשען מזל-טוב און א גליקליך צופרידען צוזאַמענלעבען

די אַרבייטער פון דער פאַבריק „מעטראָס"

ב. יאָסעלעוויטשא 3.

אונזער פריינד איציק קינד און פרוי אין לאָדז צו דער פערלאָבונג פון זייער זוהן שימאָן מיט פרל. מינא ראש א הערצליכען מזל-טוב ווינשען

יוסף שאָיא און פרוי.

צוליעב׳ן טויט פון פערוואלטונגס-מיטגליד פון „טאָז" אין אָלשטין

נ״ע העניך קאַרטוז

דריקט אויס דער פער׳יתומ׳טער פאַמיליע דעם טיעפסטען מיטגעפיהל

די פערוואַלטונג פון „טאָז" אין טשענסטאָכאָוו

מיר נעמען אָנטייל אין צער פון אונזער לאַנגיעהריגען סעקרעטאַר ה׳ פּנחס קאַרטוז צוליעב׳ן טויט פון זיין פאָטער

נ״ע העניך

און דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל.

די פערוואַלטונג פון „גמילת-חסד-קאַסע און „אהבת אחים", אָגראָדאָווא 6.

Tow. Żydowskich Szkół Średnich i Powszechnych w Częstochowie

zawiadamia, że

EGZAMINY DO KLAS GIMNAZJALNYCH

rozpoczną się w poniedziałek 20 czerwca o godz. 8 rano

EGZAMINY DO LICEUM

w piątek, dnia 24 czerwca o godz. 8 rano.

Zgłoszenia przyjmuje codziennie **kancelaria szkół w nowym gmachu przy ul. Jasnogórskiej 8-10.**

Telefon 11-58.

דאַנקזאַגונג פאַר׳ן מוהל ה׳ קרישעק.

דערמיט דריקען מיר אויס דעם הערצליכסטען דאַנק דעם קוואַליפיצירטען מוהל ה׳ קרישעק, נייער מאַרק 13 פאַר׳ן היגיענישען אַדורכפיהרען די מילה-אָפּעראַציע פון אונזער דריי חדשים׳דיג זוהנדעלע, וואָס איז אין משך פון דריי טאָג פולשטענדיג פערהיילט געוואָרען.

פאַמיליע שטייער, גאַרנצאַרסקאַ 23.

Nowo-otworzony

ZAKŁAD GALWANISTYCZNY

przyjmuje do **niklowania i chromowania** wszelkie art. jak: **części rowerowe i samochodowe, instrumenty chirurgiczne** i wszelkie inne artykuły.

Częstochowa, Berka Joselewicza 13.

Koledze SZLAMKOWI BENDERMACHEROWI z powodu zgonu Ojca Jego bp. **LAJZERA** wyrażają żal i współczucie

Moniek Rychtyger
Józef Ferens
Chaskiel Pilcewicz

נאָטיצען.

זאָל דאס פערצייכענט ווערען.

אין די בעריכטען וועגען די יודישע קרבנות, וועלכע פאַלען פון די אַראַבישע מערדער, זענען פערהאַנען אַ סך יונגעלייט, וועלכע שטאַמען פון פוילען.

ווילען מיר דערביי בעטאָנען, אַז אין דער געשיכטע, וועלכע וועט אָנגעשריבען ווערען וועגען העראָאישען קאַמף פון די יודישע חלוצים אין א"י, זאָל אויך אַריינגעשריבען ווערען, אַז אין קאַמף פאַר דער בעפרייאונג פון אונזער לאַנד, האבען אויך פערגאָסען אין אַ גרויסער מאָס זייער יונג צאַפעלדיג בלוט יונגע חלוצים פון פוילען. די דאָזיגע בעצייכנונג איז נויטיג דערפאר, ווייל ביז נישט לאַנג האט מען די יודען פון פוילען געשטעלט בנוגע דעם קאַמף פאַר'ן דעראָבערן ארץ־ישראל—אויפ'ן לעצטען פלאַץ. מען האט זיי נישט צוגעלאָזט צו פערנעמען וויכטיגע אַמטען אין די ארץ ישראל אינסטיטוציעס, האַלטענדיג, אַז די בכורה געהער די יודען, וועלכע האבען עמיגרירט פון אַנדערע לענדער, ווי פון רוסלאַנד, ליטא און לעצטענס אויך פון דייטשלאַנד.

זאָלען די קרבנות, זאל דאס פערגאָסענע בלוט פון די יודישע יונגעלייט פון פוילען, זיין דער בעסטער בעווייז, אַז אויך מיר, אונזערע יודען פון פוילען, האבען אַ גרויסען חלק אין קאַמף פאַר אַ יודיש לאַנד, וואס ווערט דעראָבערט מיט זייער בלוט.

זאָל דאס אין אונזער יודישער געשיכטע פערצייכענט ווערען.

וואָס ווייטער?...

די וואָך איז פאָרגעקומען דאס פונאַנדערטיילען פון די מאַטורעס פאר די שילער, וועלכע האבען געענדיגט די מיטעלשולען.

אין טשענסטאכאוו האבען בלויז אין די צוויי יודישע גימנאַזיעס בעקומען רייף־בעשייניגונגען 27 יודישע שילער און שילערינס, און אין גאַנץ פוילען מסתמא עטליכע הונדערט.

אומעטום זענען בעת דער פונאַנדערטיילונג פון די מאַטורעס מסתמא פאָרגעקומען פייערליכקייטען, מען האט געהאַלטען רעדעס, בעגריסונגען א. ד. גל. קיינער אַבער האט געחיס נישט אַרויסגעזאגט דאס וואָרט, כאָטש אלע האבען וועגען דעם געטראַפט: וואס ווייטער? וואס וועלען די יודישע יונגעלייט טהון מיט די מאַטורע־צייגנישען, וואס פאר א וועג אין לעבען וועלען זיי זיך אויסקלייבען, וואס פאר אַ פּראָפעסיע וועט פאר זיי זיין צוטריטליך?

שווערע מחשבות בעהערשען דעם מח, ווען מען טראכט וועגען דעם. און דאָך? דאָך טאָר מען נישט אריינפאלען אין יאוש, טאָר מען נישט פערצווייפלען. אמת, עס איז פערוואָלקענט אונזער לעבען און פון טאָג צו טאָג טראַכטען די רשעים אויס, ווי אַזוי מעהר אונזער לעבען צו פערביטערן, הן פון סטראַגאַניאַזש, הן פון סטודענט און פרייע פּראָפעסיעס. אָבער דאס גאַנצע פוילישע יודענטום מוז אין איצטיגען מאָמענט זיך אַנגורטען מיט געדולד און אויסדויער און האָפען, אַז נישט לאַנג וועט דויערען דער דאָזיגער בין השמשות, אַז יושר און גערעכטיגקייט וועלען דאָך סוף־כל־סוף זיגען.

מיר געהן ווייטער אונזער וועג מיט אויפגעהויבענע קעפּ, אפילו דאמאלס ווען פאר אונזערע אויגען שוועבט דער דאָזיגער שווערער פראגע צייכען: וואס ווייטער?

ש.

קורצע ידיעות פון דער וואָך.

— אין בעלגיען איז פאָרגעקומען א שטאַרקע ערד־ציטערניש, אין דער פארשטאדט פון בריסעל איז איינגעפאַלען א הויז און עטליכע זענען שטאַרק בעשעדיגט געוואָרען. פיעל פערזאָנען זענען פערוואונדעט געוואָרען. די ערד־ציטערניש האט מען אויך געפיהלט אין פראנקרייך און אין ענגלאַנד.

— ביי די שפּאַנישע ברעגעס איז דורך אַנ'אונבעקאַנטען אַעראָפּלאַן באָמבאַרדירט געוואָרען די פראנצויזישע שיף „בריסבאַן". עס זענען פערהאַן דער'הרג'עטע און פערוואונדעטע. די שיף איז אונטערגעגאַנגען.

— אין שפּאַניען קומען פאָר שווערע קאַמפען. די אויפשטענדער, וועלכע גרייפען שטאַרק אָן, האבען פערנומען די פּאָרט־שטאָדט קאַסטעליאָן און מאַרשירען אויף וואַלענסיא.

— אין טשעכען זענען פאָרגעקומען די לעצטע וואָהלען צו די געמיינדעראַטען. די וואָהלען אין די טשעכישע ראַיאָנען האבען אַרויסגעוויזען א ווענדונג אויף לינקס. בעזונדערס צו קאָמוניזם. אין די דייטשע ראַיאָנען האבען די הענליינעיסטען אָבגעהאַלטען א גרויסען נצחון.

— אין זשענעווע איז געעפענט געוואָרען די 34 סעסיע פון דער מאַנדאַט־קאָמיסיע. דער בעריכט פון דער מאַנדאַט־מאַכט איבער א"י איז שוין בעטראַכט געוואָרען. סוף וואָך וועט די מאַנדאַט־קאָמיסיע פאָרמולירען איהר בעריכט וועגען דער לאַגע אין א"י און גלייך דעם בעריכט איבערשיקען דעם פעלקער־בונד־ראַט.

— די יאַפּאַנער האבען אונטערגענומען א אָפענזיווע אויף האַנקאו. די שטאָדט, וועלכע איז עוואַקואירט געוואָרען פון דער ציווילער בעפעלקערונג, איז דורך די כינעזער שטאַרק פאָרטיפיצירט געוואָרען.

— די טשעכישע קור־ערטער נאָהענט פון דער דייטשער גרעניץ, ווי קאַרלסבאַד, מאַריענבאַד און יאַהאַניסבאַד געפינען זיך אין א קאַטאַסטראָפאַלער לאַגע צוליב דעם פעהלען פון קורגעסט. די האָטעלן און פענסיאָנאַטען פוסטעווען.

— אַראַבישע טעראָריסטען האבען אונטערגעצינדען די פעלדער פון די יודישע קאָלאָניעס תל־צמל און אין אילת השחר. די קאָלאָניסטען זענען בעת'ן לעשען דאס פייער בעשאָסען געוואָרען דורך די טעראָריסטען. די קאָלאָניסטען האבען געענטפערט מיט פייער און פערטריבען די באַנדעס.

— א באַנדע טעראָריסטען האט אָנגעגריפען די דראָט־פערצוימונגען אויף דער צפון־גרעניץ. אַ יודישער הילפספּאָליציאַנט איז שווער פערוואונדעט געוואָרען. די טעראָריסטען זענען פערטריבען געוואָרען.

— אין לאָנדאָן איז פאָרגעקומען א בעראַטונג פון יודישע הילפס־אָרגאַניזאַציעס וועגען אויסאַרבייטען פּאָרשלעגען פאַר דער אינטערנאַציאָנאַלער הילפס־קאָנפערענץ פאר פּליטים־הילף, וואס וועט פאָרקומען דעם 6 טען יולי אין עוויאַן. אין דער קאָנפערענץ האט זיך אויך בעטייליגט א פאָרשטעהער פון עסטרייכישען יודענטום.

— די ענגלישע טיילונגס קאָמיסיע האט אויף געשלאָסענע זיצונגען פערהערט די עקזעקוטיוו־מיטגלידער פון דער יודישער אגענץ דוד בן־גוריון און משה טשערטאָק ווי אויך די פאָרשטעהער פון דער „אגודת ישראל" די רבנים דושינסקי, בלוי און ד"ר בוקסבוים.

— עס איז פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער געעפענטער אויסערגעוועהנליכער סעסיע פון סיים. אויף די ערשטע פונקטען פון דער טאָג־אָרדנונג זענען געשטאַנען די געזעץ־פּראָיעקטען וועגען שטאָדט־ראַט וואָהלען, וועגען וואהלען פון די דאָרפישע גמינע ראַטען ווי אויך דער געזעץ פּראָיעקט אַרויסצושטויסען די יודען פון פּיה־האַנדעל. אלע געזעץ פּראָיעקטען זענען איבערגעשיקט געוואָרען אין די ענטשפּרעכענדע קאָמיסיעס.

— אין טאַרנאָפּאָל זענען פאָרגעקומען אַנטי־יודישע „געשעהענישען" צוליעב א געשלעג צווישען א יוד און א קריסט. מען האט געשלאָגען יודען אויף דער גאס און געהאַקט שויבען אין משך פון טעג. דעפּ. זאַמערשטיין האט אַריינגעטראָגען אַנ'אינטערפּעלאַציע אין סיים וועגען די דאָזיגע עקסצעסען.

— עס איז שוין פערעפענטליכט געוואָרען און אַריין אין קראַפט די פעראָרדנונג פון יוסטיץ־מיניסטער וועגען שליסען די ליסטעס פון אַדוואָקאַטען און אַפּליקאַנטען אין אלע אַדוואָקאַטען־קאַמערן אין פוילען אויף דער צייט ביז דעם 31 דעצעמבער 1945.

— דאס אינערן מיניסטעריום האט בעשלאָסען צו פערשיקען קיין קאַרטוז בערעזע די אלע, וועלכע זענען אויף אַנ'אומלעגאַלען וועג געקומען קיין פוילען אָדער נאָך דעם בעשטימטען טערמין נישט פערלאָזען די פּוילישע גרעניצען. דער דאָזיגער בעשלוס איז ספּעציעל נוגע די אַריינגעקומענע פּליטים פון עסטרייך.

— אין לעמבערג איז פאָרגעקומען א קאָנפערענץ פון דעמאָקראַטישע טהוער אין גאַנצען לאַנד מיט דער בעטייליגונג פון פּראָפ. מיכאַלאָוויטש, טשאַרנעצקי א. א. עס איז בעשלאָסען געוואָרען איינשטימיג צו שאַפען א דעמאָקראַטישע פּאַרטיי אין פוילען. די דאָזיגע פּאַרטיי זאָל אין 6 וואָכען אַרום שוין געשאַפען ווערען.

Szkoła Koedukacyjna im. Zofii Wajnsztokówny
w Częstochowie, Aleja 20, tel. 10-78.
przyjmuje zgłoszenia uczniów i uczenic do wszystkich klas.
Egzaminy systemem lekcyjnym.
Przedszkole, wzorowo urządzone przyjmuje zapisy dzieci od lat 3-ch.
Ogród szkolny czynny będzie przez całe lato.
Kolonie letnie mieszczą się w b. r. **w Bystrej** (Śląsk Ciesz.)
Zapisy przyjmuje kancelaria szkoły codziennie w godz. 12—14 i 16—17.

Prywatna Koedukacyjna Szkoła Powszechna
T. WAJNBERŻANKI
(z prawami szkół państwowych)
w Częstochowie, I-sza Aleja 8.
przyjmuje zapisy uczniów i uczenic do wszystkich klas.
Egzaminy systemem lekcyjnym.
Baczna uwaga będzie zwrócona na przedmioty judaistyczne.
Kancelaria przyjmuje zapisy codziennie od godz. 9—13.

טשענסטאכאווער יודען, קהל'ס מקוה איז אין געפאהר!...

קליינער פעליעטאן

ביי דוד פינסקי איז פערהאַן אַ פּיעסע, וועלכע איז אָנגעשריבען געוואָרען נאָכ'ן קישענעווער פּאָגראָם און רופט זיך „פאַמיליע צבי".

דער אינהאַלט פון דער פּיעסע איז אין קורצען אַזעלכער: אין שטאָדט ריכט מען זיך אויף אַ פּאָגראָם. די משפחה צבי, וועלכע בעשטעהט פון דריי דורות: אַ זיידע—דער אַלטער משה מגיד, אַ זוהן—אַ סוחר, ווען מען עס ליגט נאָר אין זינען די קראָם, און דריי אייניקלעך, וועלכע געהערען צו דריי בעזונדערע פּאָליטישע פּאַרטייען. דער עלטסטער זוהן איז אַנ'אַסימילאַטאָר, די אַנדערע צוויי געהערען צו יודישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען.

בעת עס קומט פאַר דער פּאָגראָם, געהט זיך יעדער פון די אויבענדערמאַנטע אָבהיטען זיין וועלט פון חורבן. דער זיידע—דער מגיד געהט ראַטעווען די שוהל, דער סוחרישער זוהן וויל אָבהיטען די קראָם מיט סחורות און די יונגסטע צוויי זוהן לויפען אין דער אָרגאַניזאַציע, כדי זיך צו שטעלען אין די רייהען פון זעלבסטשוץ. בלויז דער עלטסטער זוהן, דער אַסימילאַטאָר, וועלכער האט געפּרעדיגט קאָסמאָפּאָליטיזם, בלייבט אין אָנבליק פון פּאָגראָם אַ געפּלעפטער און ווייסט נישט וואס צו טהון מיט זיך.

דער הויפּט־העלד אָבער פון דער פּיעסע איז דער גרייז־גראָהער זיידע משה מגיד, וועלכער שטעלט פאַר זיך איין אויפגאַבע—צו ראַטעווען די שוהל, וועלכע איז בעדראָהט חרוב צו ווערען דורך די פּאָגראָמשטשיקעס. ער לויפט קודם כל אין דער שוהל אַריין, זייענדיג זיכער, אַז ער וועט דאָרט טרעפען אַלע פרומע יודען, וועלכע וועלען פערשטעהן פונקט אַזוי ווי ער, אַז דאס איינציגע, וואס דאַרף אָבגעראַטעוועט ווערען, איז די שוהל מיט די ספרי תורות — דער עיקר העיקרים פון יודענטום. און מיט אַ מחילה־זעבעט אויף די ליפען איילט ער אין שוהל, זייענדיג גרייט איבערצובעטען די יודען דערפאַר, וואָרום ער קומט אַ ביסעל צו שפּעט. ווי ערשטוינט ווערט אָבער ר' משה מגיד, ווען ער טרעפט גאָר די שוהל פּוסט און נאָר צוויי בטלנים זיצען דאָרט, וועלכע האבען נישט געהאַט קיין אַהנונג, אַז דער פּאָגראָם האט זיך שוין אָנגעהויבען און ווי נאָר זיי ווערען געוואויר, אַז די שוהל איז אין געפאַהר, בעהאַלטען זיך די בטלנים אין אַ קעלער.

משה מגיד לויפט דאַן צו די דאָזאָרעס און ראשי העדה, וועלכע זענען אונטער'ן שוץ פון מיליטער געזעסען ביים באַנקיר הירשמאַן אויף אַנ'אסיפה וועגען קהל'שע ענינים, וואס זענען ווערט אַ שמעק טאַבאַק, און ווען משה מגיד רייסט זיך אַריין צו זיי און פאָדערט זיי אויף אַלס געזעלשאַפטליכע טהוער צו לויפען ראַטעווען די שוהל, האַלטען זיי איהם פאַר אַ משוגענעם און חסר־דעה און לאַכען איהם אויס.

משה מגיד לויפט דאַן איבער די גאַסען, כאַפּט אָן יעדען פערבייגעהענדען פרומען יודען און וויל איהם שלעפּען אין שוהל אַריין, כדי זי צו בעשיצען. קיינער וויל אָבער נישט מיט איהם געהן, נאָר יעדער לויפט זיך בעהאַלטען אין אַ קעלער אָדער אויף אַ בוידעם. דאַן לויפט ער אין וואַלד אַריין, וואו ער טרעפט צווישען די בוימער בעהאַלטען אַ גרעסערע גרופּע יודען, וועלכע דאַווענען פּונקט מנחה מיט גרויס כונה, און ווען משה מגיד הייסט זיי איבעררייסען דעם מנחה, וועלכען די יודען דאַווענען ספּעציעל לענגער, כדי נישט דאַרפען מיטצוגעהן מיט'ן מגיד אין דער שוהל, ווערט משה מגיד שוין איינגאַנצען ענטוישט און מיט קללות נמרצות אויף די פּחדנים און גאַטס־לעסטערער לויפט ער אַנ'איינזאַמער אין שוהל און בעשיצט זי פון די פּאָגראָמשטשיקעס.

משה מגיד גיסט דאַן אויס זיין ביטער האַרץ פאַר'ן אָפענעם ארון הקודש. ער שרייט אַרויס זיין וועהטאָג, ער ביטערט אויף די יודען, וועלכע האבען שטענדיג אַ פול מויל מיט פרומקייט, און ווען ס'קומט אַ מאָמענט, ווען מען דאַרף עס בעווייזען מיט מעשים, ווען מען דאַרף זיך אָנשטרענגען מיט'ן גוף אָדער וועגענטועל מיט געלד, בעהאַלטען זיי זיך אין די קעלערען, אויף די ביידעמער און לאָזען גאָט'ס הויז חרוב ומוח־ב ווערען.

דאס זעלבע נאָר מיט אַ קליינער אַנדערשקייט לעבען מיר איבער אין איצטיגען מאָמענט אין יודישען טשענסטאָכאָוו.

מיט עטליכע צענדליג יאָהר צוריק איז דורך די טשענסטאכאווער יודען אויפגעשטעלט געוואָרען אַ פּרעכטיגער בנין אויף אַ מקוה, וואס האט אַרויסגערופען ענטציקונג אין גאַנץ פוילען און אפילו מחוץ למדינה. מיט אַ צעהן יאָהר צוריק ווידער איז דעם דאַמאָלסדיגען קהלה פּרעזעס איינגעפאַלען צו נעהמען אויפ'ן בנין פון דער מקוה הונדערטס טויזענד זלאָטעס פון דער שטאָדטישער קרעדיט - געזעלשאַפט; מזומן געלד פון דער הלוואה האט ער געהאַט נישט מעהר ווי זעכציג פּראָצענט. פון דאַמאָלס אָן געפינט זיך די מקוה אין גרויסע קלאָפּאָטען, ווייל יעדעס יאָהר מוז מען אָבצאָהלען עטליכע טויזענד זלאָטעס פּראָצענטער און דער חוב בלייבט שטענדיג חוב.

ווען ס'זענען נאָך געווען שנים כתיקונם, האט מען ווי עס איז מיט מיה און מאַטערניש געצאָהלט די פּראָצענטער. די צייטען ווערען אָבער וואס אַמאָל אַלץ ערגער, די שחיטה ברענגט נישט אַריין קיין הכנסה, אַנדערע הכנסות זענען פערקלענערט געוואָרען, איז טאַקי די מקוה אין שטענדיגען געפאַהר אויסגעשטעלט צו ווערען אויף ליציטאַציע.

לעצטענס איז די לאַגע נאָך פערערגערט געוואָרען. פון דער לייטונג אין דער קרעדיט־געזעלשאַפט זענען אַרויסגעשטויסען געוואָרען אַלע יודען און די ענדעקישע פיהרער זענען ממש פערגאַנטערעסירט, אַז די קהל'שע מקוה, וועלכע איז אַנב אַ שעהנע פּרעכטיגע געביידע, זאל טאַקי אויסגעשטעלט ווערען אויף אַ ליציטאַציע, כדי זי זאל אַרויסגענומען ווערען פון יודישע הענד און פערוואַנדעלט ווערען אין אַ כ'ווייס אַליין נישט וואָס...

די טעג רוקט אָן דער טערמין פון דער ליציטאַציע, האט די קהלה פערוואַלטונג אַפּעלירט צו די היגע יודען, אויסשרייענדיג פונקט ווי משה מגיד אין דער „פאַמיליע צבי", אַז די קהל'שע מקוה איז אין געפאַהר צו ווערען פערקויפט אויף אַ ליציטאַציע און גערופען דעם עולם זי צו ראַטעווען. קיינער אָבער האט זיך נישט אָבגערופען. האט מען אַרויסגעשיקט נאָכאַמאָל איינלאַדונגען אויף אַ זיצונג, נאָר עס איז ווייטער קיינער נישט געקומען. האט מען געשיקט אַ דריט און אַ פערט מאָל, אָבער די אַלע גאָט'ס סטראַפּטשעס, די פרומע לייט, וועלכע האַלטען אין איין פרעדיגען וועגען כשרות און חילול השבת, דערפיהלענדיג, אַז מען וועט פון זיי פערלאַנגען צושטייער אויף פּדיון המקוה, האבען זיך בעהאַלטען אין די מויזען־לעכער און זענען נישט געקומען. די פאַר געצעהלטע פרומאַקעס ווידער, וועלכע זענען עפּיס על פּי צופאַל יאָ אַריינגעפאַלען אויף דער זיצונג, האבען אָנגעפּלוידערט אַ פולען הויפען מיט נאַרישקייטען, נאָר ראַטעווען די מקוה האבען זיי נישט געוואָלט.

מען דערצעהלט, אַז אַ סך פרומע גאַטסזאַרכטיגע יודען האבען, בעת מען האט זיי איינגעלאַדען צו קומען ראַטעווען די קהל'שע מקוה פון פּאַגראַם, ציניש געענטפערט, אַז זיי האבען נישט בדעה צו געבען אַ גראָשען, כדי זי אויסצולייזען.

די קהלה־פיהרער, זעהענדיג, אַז די טשענסטאָכאָווער יודען, איבערהויפּט די פרומאַקעס (ווייל גראַד די בעלהבתי'שע יודען האבען זיך יאָ אָבגערופען אויף דעם אַליאַרם־רוף און צוגעשטייער געגעבען אַ געוויסע סומע אויף פּדיון המקוה) ווילען נישט מיטהעלפען צו ראַטעווען די מקוה, האבען זיי אָראָבגעלאָזט פערצווייפעלט די הענד.

דער איינגעלאַדענער ה' שלמה ש., גראַד אַ פּאַרטנעשריטענער יוד, האט גענומען אויף זיך די ראָל פון משה מגיד פון דער „משפחה צבי" און ער לויפט אַרום איבער די גאַסען מיט אַ הילכיגען אויסגעשריי: יודען, ראַטעוועט, ווייל די קהל'שע מקוה איז אין געפאַהר!

מיט וואס דאס וועט זיך ענדיגען, איז שווער פאָראויסצוזעהען, ווייל טויב זענען די אויער'ען פון די טשענסטאָכאָווער יודען, פּונקט אַזוי ווי ס'זענען טויב געווען די אויערען פון די יודען אין פּינסקי'ס פּיעסע, בעת משה מגיד האט זיי גערופען צו ראַטעווען די שוהל. מען דאַרף נאָר ווינשען, אַז אונזער „משה מגיד", וועלכער רופט די טשענסטאָכאָווער יודען צו ראַטעווען די קהל'שע מקוה, זאָל נישט האבען דעם זעלבען סוף, ווי עס האט, נעבּיך, געהאַט יענער משה מגיד. די פּיעסע ביי דוד פּינסקי ענדיגט זיך, ווי אַזוי משה מגיד איז איינער אַליין געבליבען אין דער שוהל, הייזעריג וועהרענדיג פון שרייען: „יודען, גאָט'ס הויז איז אין געפאַהר"! און ווען מען איז געקומען פּאָגראָמירען די שוהל און דער אַלטער שוואַכער משה מגיד האט געוואָלט זי בעשיצען, איז ער געטראָפען געוואָרען פון אַ שטיין און איז געשטאָרבען על קידוש השם.

זאָל אונזער „משה מגיד" האבען אַ בעסערען סוף, ווען ער געהט אַרום איבער די טשענסטאָכאָווער גאַסען און רופט מיט'ן גאַנצען כח: יודען, עס איז אַ גרויסע סכנה, די שונאים ווילען פּאָגראָמירען די קהל'שע מקוה! יודען ראַטעוועט די קהל'שע מקוה, יודען, קהל'ס מקוה איז אין געפאַהר!...

סמאַל

דער קרייץ-צוג געגען דער יודישער דיפלאָמירטער אינטעליגענץ

פון א. צינצינאַטוס

די רעזאָלוציעס פון „אָזאָן", די פאמפלעטען פון דעפ. מיערזשינסקי אין דער „גאַז. פּאָלסקאַ" און דער פאַרטראַג פון ה' קאטעלבאך אין פוילישען „ראַדיאָ" — האָבען אָנגעקינדיגט, אז גאַר אינגיכען האָבען מיר צו ערוואַרטען אַנ'אויסנאַהמס געזעצגעבונג אין בעצוג צו דער יודישער בעפעלקערונג. די דאָזיגע „געזעצגעבונג" בעצוועקט צו בעפרייען פוילען פון דעם יודישען גייסט און פון דער יודישער מיטווירקונג אויף אַלע געביטען פון לעבען.

אַרום די דאָזיגע בעשלוסען, פאמפלעטען און רעפעראַטען האָט זיך אין דער יודישער פרעסע ענטוויקעלט א היבשע דיסקוסיע מיט פראַגע צייכענס, צי איז דאס מעגליך, צי קען דאָס זיין, צי איז דאָס אין הסכם מיט דער קאָנסטיטוציע א. אז. וו. אין דעם פייער פון דער דיסקוסיע האט מען אָבער פערגעסען אונטערצושטרייכען איין אונבעשטרייטבאַרען פאקט און נעמליך: מיר געפינען זיך שוין אין דער תקופה ווען די דאָזיגע אַנטי-יודישע געזעצגעבונג ווערט רעאַליזירט אין אַנ'אָפענער און פערמאַסקירטער פאָרם.

די אָפענסיווע האָט זיך אָנגעהויבען מיט'ן גאַנצען געזעצגעבערישען כלי-זין אין די אָרגאַניזאַציעס פון די פרייע פראָפעסיעס — אין דער אַדוואָקאַטור און ביי די דאָקטוירים.

* * *

ווען מען זאָל די זאך בעטראַכטען אביסעל געשיכטליך וואָלט מען דאַן געמוזט פעסטשטעלען, אז די דיסקרימינאַציע-אַקציע געגען די יודען פון פרייע פראָפעסיעס האָט זיך שוין אָנגעהויבען מיט אייניגע יאָהר צוריק. זי איז נאָר נישט געפיהרט געוואָרען אַזוי ציניש אַזוי אָפען און אַזוי מענשענפרעסעריש.

שוין די פאַקולטעטען ראַטען פון די אוניווערזיטעטען האָבען דעם ענין „ענטשפרעכענד" רעגולירט. אויפ'ן מעדיצינישען פאַקולטעט איז איינגעפיהרט געוואָרען א „נומערוס קלאַוזוס", אין דער פאָרם פון קאָנקורס-עקזאַמענס, ביי וועלכע די יודישע מיטעלשול אַבסאָלווענטען האָבען זיך געוועהנליך אַרויסגעוויזען אַלס נישט גענוג „צוגעגרייטע" צום מעדיצינישען שטודיום. דאָס נאַציאָנאַליסטישען קרעדיטאַריום איז דאָ אַזוי גראָבהויטיג אָנגעווענדעט געוואָרען, אַז עס האָט פשוט געשטאָכען אין די אויגען.

די יודישע פאַלקסמאַסען זענען אין דער הינזיכט נישט געווען אַזוי שטרענג, זיי האָבען אויסגעצייכענט געוואוסט, אַז סיי די פּרעזעסען פון די אַפּעלאַציע געריכטען, סיי די אַדוואָקאַטען-ראַטען וועלען שוין געהעריג זאָרגען וועגען דעם „נאַציאָנאַלען" כאַראַקטער פון דער אַדוואָקאַטור, מען מוז אָבער מודה זיין, אַז די פּרעזעסען פון די אַפּעלאַציע געריכטען האָבען נאך געהאַט א געוויסע, לפנים וועגען, אָביעקטיווע בעציהונג צו דעם גאַנצען ענין. דערפאַר האָבען מאַנכע אַדוואָקאַטען-ראַטען פערלוירען יעדע מאָס פון סאָלידקייט ביים בעהאַנדלען די ענינים פון בעשטעטיגען יודישע אַפּליקאַנטען. אממייסטען האָבען זיך דאָ אויסגעצייכענט און צייכענען זיך נאך אויס ביז היינטיגען טאָג די ווילנער און לובלינער אַדוואָקאַטען-ראַטען.

די דאָזיגע אַדוואָקאַטען-ראַטען האָבען שוין לאַנג אויף דער איינגענער האַנד איינגעפיהרט „א היימישע" פּראָצעדור, וועלכע זאָל אונמעגליך מאַכען דעם צופלוס פון יונגע יודישע אַפּליקאַנטען אין דער אַדוואָקאַטור. עס איז פשוט צו שטוינען ביי וועלכע ראַפינירטקייט, וואָס איז אין סתירה צו דער עלעמענטאַרער עטיק מען איז דערגאַנגען ביים צוטראַכטען מיטלען, ווי אַזוי דעם יודישען אַפּליקאַנט אונמעגליך צו מאַכען פאָרטצוזעצען זיין אָנגעהויבענע קאַריערע.

יאַהרען לאַנג פלעגען זיך וואַלגערען אין די שופלאָדען פון די אַדוואָקאַטען-קאַמערען די פאַפּירען און דער פּעטענט פלעגט מיד ווערען פון געהן און פון אָבקלאַפּען די טהירען ביי פערשידענע „בעלי-טובה'ניקעס", וועלכע האָבען קיינמאָל זייערע הבטחות נישט געהאַלטען.

עס איז דווקא אינטערעסאַנט פאַר דער יודישער עפענטליכקייט זיך צו בעקענען מיט דער דאָזיגער „געהיימניסוואָלער פּראָצעדור" — ווי אַזוי זעהט דאָס אויס אין דער ווירקליכקייט:

נאכ'ן דערלאַנגען די בקשה אין דער אַדוואָקאַטען קאַמער פלעגט אין אייניגע אָפיציעלע אָרגאַנען, צווישען אַנדערע אויך אין דער „פּאָלעסטראַ" פערעפענטליכט ווערען א פּובליקאַציע וועגען דער פּערזאָן, וועלכע וויל צוגעשריבען ווערען אַלס אַפּליקאַנט צו אַנ'אַדוואָקאַט. דאָס פלעגט מען פערציהען איינגע חדשים. שפּעטער פלעגט זיך אָנהויבען אַנ'אמתער „קווי פּראָ קוואָ" מיט די רעפערענציעס. דער פּעטענט האָט צוגעשטעלט א רשימה פון 3—4 פּערזאָנען, וואָס קענען וועגען איהם ערטיילען אינפאָרמאַציעס. דער ענין האָט זיך פערצויגען אויף אייניגע חדשים און דאַן פלעגט מען בעקומען פון אַדוואָקאַטען-ראַט א בריוועלע, אַז די דריי-פיר פּערזאָן זענען נישט מאָסגעבענד און דעריבער דאַרף מען אָנווייזען אויף נאך אייניגע מענשען. און ווידער האָבען די פּאַפּירען געשימעלט אין דער אַדוואָקאַטען-קאַמער.

ענדליך איז דאָס קאַפּיטעל געווען פערענדיגט און דער ענין איז שוין אַוואַנסירט געוואָרען אויפ'ן סדר היום. און דאָ פלעגען טרעפען אַנדערע נסים: וואָכען לאַנג איז מען נישט דערגאַנגען צו דעם דאָזיגען פּונקט פון סדר-היום און איז מען שוין ענדליך נאך לאַנגע חדשים יאָ צו דעם דאָזיגען פּונקט צוגעקומען האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז אונטער דער צייט האָט מען דערוויל געגען דעם אַדוואָקאַט צו וועלכען דער אַפּליקאַנט דאַרף צוגעשריבען ווערען פערפיהרט א דיסציפּלינאַרע אויספאָרשונג, צוליעב עפּיס א נאַרישקייט. ווידער איז דער ענין געבליבען פערגליווערט אויף לאַנגע חדשים און ווען אויך דאָס איז ענדליך ליקווידירט געוואָרען איז ענטשטאַנען א נייע מניעה: דער בעטרעפענדער מיטגליד פון דער אַדוואָקאַטען-ראַט, וואָס האָט געדאַרפט רעפערירען דעם ענין פלעגט פּלוצלינג קראַנק ווערען אָדער אָבפאָהרען און במילא נישט קומען אויף דער זיצונג.

דאָס אויבענגעשילדערטע איז נאָר א קליינער פראַגמענט פון די אַלע אויסטראַכטענישען און איינפאַלען, וועלכע האָבען בעצוועקט צו פערטרייבען ביי דעם יודישען יורי-מאַגיסטער דעם חשק פאָרטצוזעצען זיין קאַריערע.

אויב די דאָזיגע אַלע פלאָגען זענען נאך ווייניג, האָט מען צוגעטראַכט נאך עפּיס: דער אַדוואָקאַטען-ראַט פלעגט קלויבען „דיסקרעטע" אינפאָרמאַציעס וועגען דעם בעטרעפענדען קאַנדידאַט. אַזוי ווי דער קאַמף פאַר'ן שטיקעל ברויט איז זעהר א פערשאַרפטער און דער אַלגעמיינער עטישער ניוואָ זעהר א נידריגער — האָט מען די „דיסקרעטע אינפאָרמאַציעס" אויסגענוצט אין א זעהר ברייטען מאַסשטאַב כדי פּטור צו ווערען פון קאָנמטיגע קאָנקורענטען, עווענטועל פּטור צו ווערען פון אונבעקוועמע מענשען.

די אינסטיטוציע פון „דיסקרעטע אינפאָרמאַציעס" פון מענשען, וואָס האָבען נישט געהאַט עפענטליך דעם מוט אַרויסצוטרעטען מיט פערשידענע בעשולדיגונגען האָט נישט ווייניג מיטגעווירקט צו דעמאָראַליזירען די אַדוואָקאַטור אינערהאַלב די אייגענע רייהען.

פון דעם אַליין ווערט שוין קלאָר דער מאָראַלישער פּרצוף פון דער היינטיגער אַדוואָקאַטור און איהר גרויסער מעהרהייט, מחמת די אַקציע פון „פערפוילישען" די אַדוואָקאַטור ווערט דאָך געמאַכט אונטער דעם מאַנטעל כלומרשט צו הויבען איהר עטיק. דאָס וואָרט „עטיק" ווערט היינט אַזויפיל מיסגעברויכט, אַז יעדער מענשענפרעסער, וואָס וויל דעם צווייטען פערשלינגען, יעטוועדער קאַריעריסט און מאַטעריאַליסט, וואָס וויל פלעגען די אייגענע אומפעהיגקייט און פּטור ווערען פון א מעהר פעהיגען קאָנקורענט — ווערט פּלוצלונג דער העכסטער טרעגער פון עטיק.

ווי אַזוי די דאָזיגע „עטיק" זעהט ווירקליך אויס קען מען זיך איבערצייגען פון די „דיסקרעטע אינפאָרמאַציעס" און גרויסע צאָהל דיסציפּלינאַרע פּראָצעסען מיט וועלכע די אַדוואָקאַטען-ראַטען זענען פערוואָרפען.

פאַקטיש דעצידירען אין דעם גאַנצען ענין נישט די פּוסטע נאַציאָנאַליסטישע, באָמבאַסטישע פראַזען, נאָר זייער גראָבער, אייגענוצינגער מאַטעריאַליסטישער אינטערעס.

* * *

און ווי בעציהט זיך צו דעם גאַנצען ענין די אַזוי גערופענע יודישע דיפּלאָמירטע אינטעליגענץ?

פאַקטיש קען מען ביי אונז וועגען אַזאַ אָרגאַניזירטען שיכט אינגאַנצען נישט רעדען. דער יודישער דיפּלאָמירטער אינטעליגענט, דער דאָקטאָר, און בעזונדערס דער אַדוואָקאַט לעבט זיך אויס מיט קליינע אויפגאַהמען, ווייט פון כלל ענינים. אין זיין אייגענעם ענגען און פערשלאָסענעם עגאָאיסטיש-מאַטעריאַליסטישען וועלטיל. נאך ביז נישט לאַנג האָט „דער מענש מיט'ן דיפּלאָם", וואָס האָט שוין דערגרייכט א סטאַביליזירטע קאַריערע געגלויבט, אַז די ווייסע אַנטיסעמיטישע כוואַליע וועט זיך אָנזעטיגען מיט די יודישע סטראַגאַנעס און קליינשטעדטעלדיגע קרעמלעך. צו זיינע שטילע און עלעגאַנטע קאַבינעטען וועט די שמוציגע כוואַליע נישט דערגרייכען. אַזוי האָבען „געטרויבט" זיך איבערצוצייגען אונזערע פאָלקס-פרעמדע אינטעליגענטען. פיצל פון זיי גלויבען נאך ביז היינטיגען טאָג, אַז די שיקאַנעס פון די אַדוואָקאַטען-קאַמערען לגבי יונגע אַפּליקאַנטען, אַז דאָס שליסען די אַדוואָקאַטען-ליסטעס אויף 5 יאָהר, עווענטועל די אָנגעקינדיגטע פּראָצעדור פאַר יונגע יודישע דאָקטוירים (אָפיציעל הייסט דאָס פאַר אַלע אַפּליקאַנטען און פאַר אַלע דאָקטוירים) — איז דווקא א גוטע זאַך און דאָס וועט אפשר זעטיגען די אויסגעהונגערטע נאך רויב אַנטיסעמיטען פון כל'ערליי קאַטעגאָריעס.

דאָס איז אָבער קורצזיכטיגקייט און פּאָליטישער אַנאַלפאַבעטיזם. עס ליגען שוין אין פּאָרטפעל צוגעגרייטע פּראָיעקטען, וועלכע האָבען דעם צוועק איינגאַנצען צו ליקווידירען דעם אַנטייל פון יודען אין דער אַדוואָקאַטור און אויך אין דער מעדיצינישער פּראַקטיק.

מען שמועסט שוין היינט אין די איינפלוס-רייכע אַנטיסעמיטישע קרייזען וועגען איינפיהרען פערשידענע קלאַסיפיקאַציעס אין דער אַדוואָקאַטור גופא, וועגען פעראָרדנען א ווערפיקאַציע, אָנהויבענדיג פון יאָהר 1920, כדי אַזוי אַרום מעגליך צו מאַכען די בעזייטיגונג פון דעם יונגערען דור פון יודישע אַדוואָקאַטען.

עס איז דעריבער א גרונד-טעות צו מיינען, אַז דורכ'ן אָפּפערען אויפ'ן מזבח פון מענשענפרעסערישען גאָט דעם יונגען יודישען דור וועט מען זעטיגען די אַנטיסעמיטישע בעסטיע און אָבראַטעווען די אייגענע פּאָזיציע. ביי דער געוואַלדיגער דעזאָרגאַניזירטקייט פון די יודישע פרייע פּראָפעסיעס איז זייער כח צו שטעלען א ווידערשטאַנד א פיעל קלענערער איידער דער ווידערשטאַנד פון יודישען סוחר'טום אָדער האַנדווערקערטום.

דאָס אויסטיילען זיך פון דער יודישער דיפּלאָמירטער אינטעליגענץ פון דער פאָלקס געמיינשאַפט וועט איהר אַבסאָלוט נישט אָבראַטעווען פון די קלעפּ, וועלכע עס בעקומט דער „פּראָסטער מענש" פון אָפּאַטשנע, פּשיטיק, אָדזשעבול, מינסק מאַזאָוויעצק א.אז.וו. היינט איז דער יחוס אונזערער א גלייכער און וואָס פריהער מען וועט דאָס פערשטעהן אַלץ בעסער וועט זיין.

היינט הענגט אין פוילען א מוראדיגע קאַטאַסטראָפע איבער די קעפּ פון די יודישע פרייע פּראָפעסיעס און ווען זיי וועט נישט געלונגען צו שאַפען א גרויסען אָרגאַניזירטען דיסציפּלינירטען כח וועלען זיי פיעל גיכער צוריבען ווערען איידער אַנדערע יודישע שיכטען.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

רבי, די קוה איז אייערע...

איהר, קאָנט דאָך דאָס מעשה'לע: מען איז געקומען צום רבי'ן פרעגען א שאלה, אַז היות ווי א קוה איז אַריינגעפאַלען אין א גרוב און עס איז שבת, צי מעג מען זי אַרויסשלעפּען. מסתמא האָט דער רבי גע'פסק'ענט, אַז מען טאָר נישט צוליב חילול שבת. —רבי—רופט זיך אָב דער שאלה-פרעגער—די קוה איז אייערע!—אויב אַזוי—קראַצט זיך דער רבי דעם שטערען—איז ביטער, מוז מען טראַכטען אַנ'עצה, ווי אַזוי מען זאָל די קוה יאָ מעגען אַרויסנעמען שבת פון גרוב.

די זעלבע מעשה איז געשעהן, להבדיל, מיט'ן היגען „גאָניעץ". אויף די שפּאַלטען פון דער „מענשען פריינדליכער" צייטונג האָט זיך אָפט בעוויזען נאָטיצען, וועלכע פאָדערען אויף די מאַכט צו בעשטראָפען די בעלי-בתים, נאַטירליך—יודען, וועלכע פרישען נישט אויף זייערע הייזער, אַז זיי זאָלען אויסזעהן עסטעטיש. פון טאָג צו טאָג זענען אַלץ די פאָדערונגען בנוגע די ווידערשפּעניגע בעלי בתים שאַרפער געוואָרען, ביז-ביז דער מאַגיסטראַט האָט אַרויסגעליינט א שטראָף פון 100 זל. אויפ'ן גאָניעץ אַליין, דערפאַר ווייל דער אייגענטימער ה' ווילקאָשעווסקי האָט זיך נישט צוגעפּאַסט צו די פעראָרדנונגען פון מאַגיסטראַט בנוגע דאָס אָבהיטען די פאָרשריפטען וועגען רעסטוירירען זיין געביידע.

אויב אַזוי, איז דער „גאָניעץ" אַ־ויס מיט א ויצעקו, היתכן! פאַרוואָס בעשטראַפט מען עפּעס פאַר אַזעלכע זאַכען און נאָך וועמען? אונז דעם „גאָניעץ"? דער מאַגיסטראַט מאַכט זיך אָבער נישט וויסען און פאָדערט די 100 זלאָטעס שטראָף פון „גאָניעץ" פאַר עובר זיין אויף דער פאָרשריפט.

דערמאָנט עס אייך נישט די מעשה מיט יענעם רבי'ן? אַזוי האָט דער „גאָניעץ" געליאַרמט, אַז מען זאָל שטרענג בעשטראָפען אַלעמען פאַר נישט אָבהיטען די פעראָרדנונג, ווען מען האָט אָבער איהם געפאָלגט און איהם לויט זיין אָנווייזונג — — בעשטראָפט, מאַכט ער א געוואַלד...

יאָ פאַנאָוויע „גאָניעץ"-אייגענטימער, די קוה איז אייערע...

מען קאָן איהם נעמען פאַר א מוסטער...

אויף דער קילינסקי גאַס האָט א יודישער הויז-ווירט, א גאַנצער חכם, איינגעפיהרט, אַז אויף זיין הויף מוז זיין פולשטענדיג רוהיג. ער איז עמפּפינדליך אויפ'ן מינדעסטען שאָרך, איבערהויפּט, ווען דער גערויש קומט פון א יודענס מויל. ער האַלט פון דעם, אַז יודען מוזען זיין נידריגער פון גראָז און שטילער פון וואַסער.

דער יודישער הויז-אייגענטימער האָט דעריבער אָנגעזאָגט זיין סטרוזש, אַז ער זאָל למען השם אַכטונג געבען, דאָס אויפ'ן הויף זאָלען נישט אַרויפקומען קיין יודישע הענדלער, וועלכע מאַכען אַן א טומעל מיט זייער שרייען: האַנדעל, האַנדעל, און אַז ס'זאָלען אויך נישט וואַגען צו קומען די גוטע שבת-יודעלעך מיט די קויבער'ס, וועלכע „כאַלאַסטעווען" מיט זייער זשידאָווסקע אויסגעשרייען.

דער סטרוזש, אַלס טרייער איבערגעגעבענער משרת, היט אָב זעהר שטרענג זיין בעל הבית'ס פעראָרדנונג און קוים זעהט ער, אַז עס דערנעהנטערען זיך די זשידעס, פעראַכט ער ס'טויער און פערטיג. און טאָמער קאָן זיך דער סטרוזש אַליין נישט קיין עצה געבען מיט די פערעקשנ'טע יודען, וועלכע ווילען דאָך האַנדלען אָדער צוזאַמענעמען חלות, העלפט איהם צו אין דער הייליגער עבודה דער בעל הבית בכבודו ובעצמו, און דערביי זשאַלעוועט ער נישט קיין איידעלע ווערטער, וואָס אַנ'ענדעק וואָלט זיך דערמיט נישט געשעהמט.

די שכנ'ישע קריסטליכע הויז-ווירטען, זעהענדיג די העלדישע מעשים פון דעם יודישען הויז-ווירט לגבי זיינע אייגענע ברידער, הויבען אָן נאָכצוטהון דעם בייספּיעל און זאָגען אויך אָן די סטרוזשעס נישט אַריינצולאָזען קיין זשידאָווסקע אַלטוואַרגהענדלער ווי אויך נישט די „תומכי עניים" מיט די קויבערס.

ווי איהר זעהט, איז דער חכם'דיגער יודישער הויזווירט פון דער קילינסקאַ גאַס זעהר איידעל און מען קאָן איהם נעמען פאַר א מוסטער...

דער לעבעדיגער יוד איז טריף און דער טויטער איז כשר...

דער היגער „גאָניעץ" וועלענדיג זיין טריי דעם פּרינציפּ פון יודען האַס, האָט בעשלאָסען נישט אָנצונעמען אַנאָנסען פון יודישע פירמעס.

דער „גאָניעץ" האָט דערביי אויך זיין ריין מאַטעריעלע אויסרעכנונג ער וויל באַדיי היזק האָבען עפּאָר יודישע אַנאָנסען איבער'ן יאָהר, דערפאַר אָבער וועלען די קריסטליכע „אַוושעם"-פירמעס בעצאַהלען מיט זייערע אַנאָנסען, אַזוי אַז ער וועט זיין געדעקט מיט זיין היזק און דערביי וועט ער קאָנען שפּילען די ראָלע פון אַנ'ערליכען כשר'ען אַנטיסעמיט.

אַנ'אויסנאַהם מאַכט דער „גאָניעץ" ביי נעקראָלאָגען. דאָס נעמט ער יאָ אָן פון יודען. פערשטענדליך, אַז ער נעמט דערפאַר זעהר פעטע פּרייזען, האַלטענדיג פון פּרינציפּ, אַז רעקלאַמירען דעם יודען בעת ער לעבט, טאָר מען טאַקי נישט, דערפאַר אָבער, ווען ער שטאַרבט ד. ה. דאַמאָלס ווען דער יוד איז שוין טויט, מעג דער „גאָניעץ" צונעמען א טייל פון דער ירושה.

מילא, פון „גאָניעץ" איז נישט קיין עולה, וואָס ער נעמט צו ביים יודען דאָס געלד פאַר א נעקראָלאָג, אויסלאַכענדיג דערביי די נאַרישע יודען. א וואונדער איז אָבער אויף די יודען גופא, אויף די משפחה פון פערשטאָרבענעם, וועלכע גיבען נעקראָלאָגען אין „גאָניעץ", מאַכענדיג זיך דערביי בזוי ומבוזה, דערנידעריגענדיג דערביי זייער מענשליכע ווירדע.

אמת, אַז די דאָזיגע יודען, אימשטיינסגעזאָגט, וועלכע געפינען פאַר נויטיג צו געבען נעקראָלאָגען פון זייערע פערשטאָרבענע קרובים אין „גאָניעץ", זענען זעהר קנאַפּע יודען, האָבען מיט'ן יודענטום זעהר ווייניג שייכות, אָבער זאָלען נאָר אָט די זעלבע „פּול-זשידקעס" פּראָבירען צו געבען א רעקלאַמע וועגען האַנדעלסענינים אין זעלבען „גאָניעץ", וועט מען זיי צוריקוואַרפען.

די דאָזיגע נעקראָלאָגען-געבער שטעלען זיך אַליין אויס אַנ'אַטעסטאַט פון שפלות און מה-יפית פון ערגסטען מין.

צום „גאָניעץ", ווי געזאָגט, קאָן מען קיין טענות נישט האָבען. פאַר איהם איז גאָר דער לעבעדיגער יוד טריף, דערפאַר אָבער דער טויטער, איבערהויפּט ווען מען קאָן ביי איהם נעמען א פּאָר גילדען, אַזאַ יוד איז גלאַט כשר...

זיי האָבען זיך טועה געווען מיט די שחיטה-קוויטלעך...

נאָך א לאַנגען קאַמף מיט די אונלעגאַלע שוחטים, האָט איינער פון זיי, א יוד מיט א הדרת-פּנים-באָרד, פרומע אייגעלעך און לאַנגע פּאות, ענדליך רעזיגנירט. פאַר עטליכע וואָכען צוריק האָט ער אַרויסגעהאָנגען מודעות אין די שטיבלעך און מנינים, אַז ער איז אויס שוחט און מהיום והלאה וועט ער זיך פערנעמען בלויז מיט מענער-שניידעריי ד. ה. ער וואַרפט זיך איבער צו זיין א מוהל.

א סך האָבען איהם געגלויבט, אַז ער מיינט עס ערנסט. א יוד אין די עלטערע יאָהרען, מע וואָס וועט ער זיך פערזינדיגען זיינע לעצטע פאַר יאָהר מיט טריפה'נער שחיטה, זענען זיי טאַקי געווען זיכער, אַז אָט דער אונלעגאַלער שוחט וועט אויפהערען צו שחט'ען עופות און קעלבער און וועט נאָר זיך פערנעמען מיט... אומגליקליך מאַכען מענשען, כ'מיין — — מיט'ן מאַכען יודען. עס זענען אָבער געווען אויך אפּיקורסים, וועלכע האָבען נישט געגלויבט, אַז דער דאָזיגער „פרומער" יוד זאָל פאַקטיש חרטה האָבען אויף זיינע זינד, אַזוי ווי עס

צוריק צום קוואל

(צום אריינטריט פון די געוועזענע „ס.ס.“ אין דער פועלי ציון-פארטיי)

דאס איז געווען מיט 33 יאהר צוריק. אויפ'ן טאג-ארדנונג פון זעקסטען ציוניסטישען קאנגרעס אין באזעל איז געשטאנען די פראגע וועגען שאפען א טעריטאריע פאר יודען אין אוגאנדע, וועלכע איז אויך אונטערגעשטיצט געווארען פון ד"ר הערצל און אנדערע ציוניסטישע פיהרער. די מערהייט דעלעגאטען האבען אבער דעם פראיעקט אבגעווארפען, צוליעב וואס ס'איז געקומען צו א שפאלטונג אין דער ציוניסטישער מחנה און עס איז געגרינדעט געווארען די טעריטאריאליסטישע ארגאניזאציע מיט ישראל זאנגוויל און ד"ר מאנדעלשטאם בראש.

צוגלייך מיט דער שפאלטונג פון די בירגערליכע ציוניסטען, איז אויך פארגעקומען א שפאלטונג אין די ציוניסטישע ארבייטער-רייהען און עס איז דאמאלס ענטשטאנען די ציוניסטישע סאציאליסטישע ארבייטער-פארט „ס.ס.“, וועלכע האט זיך געשטעלט אלס הויפטציעל פון פראגראם: צו שאפען אנ'אייגענע טעריטאריע פאר יודען מחוץ פאלעסטינא.

צו דער ס.ס.-פארטיי האבען זיך דאמאלס אנגעשלאסען א גרויסע צאהל אינטעליגענץ, ווי אויך ארבייטער-מאסען, וועלכע האבען בעגרינדעט איהר פראגראם, פראפאגאנדירט די אידעען פון טעריטאריאליזם דורך אייגענע צייטונגען א. אז. וו.

אויך אין טשענסטאכאו האט שוין דאמאלס עגזיסטירט א גרופע ארבייטער-ציוניסטען, געגרינדעט דורכ'ן דאמאלסדיגען נאך יונגען שילער יוסף קרוק, וועלכער איז אין 1905 צוגעטרעטען צו די ס.ס.'אישע אידעען. די דאזיגע פארטיי איז ארויסגעגאנגען פון דער הנחה, אז אזוי ווי די יודישע מאסען, וועלכע געהערען נישט צום אינדוסטריאליזירטען פראלעטאריאט, מוזען עמיגרירען, כדי צו געפינען ארבייט, דארף מען דעריבער זיין פאראינטערעסירט, אז די עמיגראציע זאל געלענקט ווערען אין א געוויסע ריכטונג, כדי צו שאפען א קאנצענטרירטע קאלאניזאציע און במילא וועט זיך דערפון אויסשאלטען די צוקונפטיגע יודישע טעריטאריע.

מיט דער צייט האבען די ס ס. אנגענומען א נעגאטיווע שטעלונג צום פאלעסטינע-פראבלעם, האלטענדיג אז די יודישע עמיגראציע געהט אין אלע אנדערע לענדער, אויסער פאלעסטינע; בעזונדער איז פאלעסטינא, צוליב איהר שטיינערדיגען באדען און וויסטעניש, נישט ביכולת אריינצונעמען גרעסערע יודישע מאסען.

אין אלע פנות העולם האבען זיך דאמאלס געשאפען ס.ס.'אישע ארגאניזאציעס. די שטארקסטע ארגאניזאציע איז אבער געווען די טשענסטאכאווער, וועלכע האט פערמאגט אויסער א גרויסער צאהל אינטעליגענץ, אויך כמעט די גאנצע יודישע ארגאניזירטע ארבייטערשאפט פון שטאדט.

די טשענסטאכאווער ארגאניזאציע פון ס.ס. האט גלייכצייטיג מיט אלע אנדערע סאציאליסטישע ארגאניזאציעס געפיהרט א העפטיגען מסירות נפש'דיגען קאמף מיט'ן צאריזם און א סך פון איהרע חברים זענען אוועק קיין סיביר אין קאטארגע פאר רעוואלוציאנערע טהאטען.

די ס.ס. אין פוילען האט זיך אויך געשטעלט אויפ'ן שטאנדפונקט פון פוילענס אומאבהענגיגקייט און געקעמפט צוגלייך מיט דער פ. פ. ס. פאר פוילענס בעפרייאונג.

א רוהמפול בלעטיל וועגען רעוואלוציאנערע נצחונות האט די טשענסטאכאווער ארגאניזאציע אריינגעשריבען אין דער געשיכטע פון קאמף מיט'ן צאריזם. וועגען וואס ס'איז איצט נישטא קיין געלעגענהייט צו שרייבען. פאר'ן קונפטיגען היסטאריקער וועט אבער זיין אינטערעסאנט דאס דאזיגע מאטעריאל אויסצופארשען.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס אומעטום איז די רעוואלוציאנערע בעוועגונג שוין געווען דערשטיקט, האט די טשענסטאכאווער ארגאניזאציע פון ס.ס. געפיהרט איהר אונטערערדישע ארבייט ביז'ן לעצטען טאג פון מלחמה-אויסברוך און אויך שפעטער, בעת דער דייטשער אקופאציע איז די ערשטע, וועלכע האט אנגעהויבען צו פיהרען אנ'ארבייט געווען די ס.ס. ערשט נאכדעם זענען געקומען אנדערע פארטייען, וועלכע האבען אלס קנאה אויך אנגעהויבען צו בענייען זייער טעטיגקייט.

מיט'ן אויסברוך פון דער רוסישער רעוואלוציע האט זיך די ס.ס. פאראייניגט מיט די סיימאוויצעס און געגרינדעט די פארטיי „פאראייניגטע“, און שפעטער, ווען די „פאראייניגטע“ זענען אונטערגעגאנגען האבען די פוילישע חברים געגרינדעט די „אומאפהענגיקע“ פארטיי.

די גרעסטע צאהל אנהענגער פון ס.ס. און שפעטער „פאראייניגטע“ זענען דערוויל אוועק צו אנדערע פארטייען — ווער צום „בונד“, ווער צו די קאמוניסטען און א סך אויך צו דער „פאלקס-פארטיי“. בלויז א קליינע גרופע ווארשאווער און טשענסטאכאווער חברים זענען געבליבען טריי זייער פיהרער — דעם פער'עקשנ'טען ד"ר יוסף קרוק, אבהיטענדיג די טראדיציע פון זייער פארטיי, וועלכע האט אדורכגעמאכט אזוי פיעל גלגולים.

אין 1938-טען יאהר, ווען די אידעע פון די „אומאפהענגיקע“ האט זיך ארויסגעוויזען פאר באנקראט, האט ד"ר יוסף קרוק, אינזש. לעאן פייגענבוים און א קליינע גרופע אנהענגער ענדליך בעשלאסען זיך צוריק צו פאראייניגען מיט דער פועלי ציון-פארטיי, מיט וועלכער זיי האבען זיך צושיידט מיט 33 יאהר צוריק.

אויף דער אקאדעמיע, וועלכע איז די וואך פארגעקומען אין „מכבי“ זאל לכבוד דער פאראייניגונג, האט אינזש. פייגענבוים געגעבען א געשיכטליכען איבערבליק איבער דער ענטשטעהונג פון דער ס'ס.'אישער בעוועגונג, וועלכע האט גענאסען פון זעלבען קוואל, וואס די פועלי ציון, נאר צוליעב פערשידענע חלוקי-דעות זענען זיי זיך געהאט פונאנדערגעגאנגען און אין משך פון גאנצע 33 יאהר געווען געטרענט און ערשט אדורכמאכענדיג אזוי פיעל אומוועגען און הינטערוועגען, צוריק געקומען צום זעלבען קוואל.

אין משך פון די 33 יאהר האבען זיך די ווערטען איבערגעשאצט. פאלעסטינא, וועלכע איז געווען ביי די ס. ס. אנ'אוטאפיע, האט זיך ארויסגעוויזען פאר א ווירקליכקייט און דעריבער האבען זיך אויך געמוזט ענדערן די מיינונגען וועגען איהר אלס יודישע טעריטאריע. דערביי אבער מוז בעמערקט ווערען, אז די געוועזענע ס. ס.'אווצעס האבען בעת'ן פאראייניגען זיך מיט די פועלי ציון, אבגעגעבען א דעקלאראציע, אז זיי רעזיגנירען נישט פון דער אידעע, דאס ס'דארפען געשאפען ווערען אויך מעגליכקייטען פאר עמיגראציע אין אנדערע לענדער, מחמת פאלעסטינא איז פארט נישט אימשטאנד צו בעפרידיגען אלע נויטען פון די יודישע מאסען אין גלות.

די דאזיגע דעקלאראציע האבען די פועלי ציון אנגענומען און די געוועזענע ס. ס.'אווצעס, כאטש שוין קליין אין צאהל, זענען איינגעגלידערט געווארען אין דער פועלי ציון-בעוועגונג.

ווי אנדערש וואלט געווען, ווען די ס. ס.'אווצעס מיט זייער פערדינסטפולען פיהרער ד"ר יוסף קרוק, וואלטען זיך נישט פער'עקשנ'ט, וועלענדיג מיט געוואלד אדורכקלאפען מיט די קעפ א שטאלענע וואנד (איך מיין די אומגליקליכע פאראייניגונג מיט דער אזוי-גערופענער אומאבהענגיגער פארטיי, וואס ס'איז געווען א בפירוש'ער זעלבסטמארד פאר די גרויסע און העררליכע אידעען פון ס. ס.)—ווי אנדערש וואלט געווען די דאזיגע פאראייניגונג מיט פועלי ציון, ווען זי וואלט פארגעקומען מיט א סך יאהרען צוריק, ווי גרויס וואלט דאמאלס געווען די מתנה אנהענגער, איצט אבער איז בלויז געקומען א קליינע צוקלאפטע גרופע, אין דער צייט, ווען די גרויסע טייל איז אויסגעגאנגען לתרבות רעות...

דאס ראד פון דער געשיכטע קאן מען נישט איבערדרעהען. פערבלייבט אונז טאקי נאר צו פערצייכענען דעם היסטארישען פאקט, אז נאך 33 יאהר ארבייט, זוכענישען, ראנגלענישען, אדורכמאכענדיג א שווערען פיינפולען וועג פון יסורים און מאטערנישען איז א קליינע גרופע, וועלכע איז אוועק מיט 33 יאהר זוכען אנ'אייגענעם וועג אין לעבען, צוריקגעקומען, אמת, א ביסעל מיעדע, אבער פארט צום זעלבען קוואל.

ש. פראנק.

די ציגארעטען אינדוסטריע אין ארץ-ישראל

(א בריף פון ארץ-ישראל)

די ארץ-ישראל'דיגע ציגארעטען אינדוסטריע פערנעמט א זעהר וויכטיג ארט אין דער אלגעמיינער אינדוסטריע פון לאנד.

דער ארץ ישראל'דיגער ציגארעט, האט אדאנק זיין פערפעקציע זיך קונה-שם געווען אין דער גאנצער וועלט.

ס'איז א מנהג געווארען, דאס יעדער טוריסט און דורכרייזענדער, ביים פערלאזען דאס לאנד, קויפט ער זיך איין א גרעסערן קוואנטום ארץ-ישראל'דיגע ציגארעטען.

וועלענדיג בעקענען דעם לעזער פון אונזער צייטונג, מיט דער ענטשטעהונג און ענטוויקלונג פון דער דאזיגער אינטערעסאנטער אינדוסטריע צווייג אין ארץ ישראל, האב איך אויסגענוצט די געלעגענהייט וואס די בעקאנטע ציגארעטען-געזעלשאפט „מאספערא“ אין תל-אביב האט איינגעארדענט א בעזוך אין איהר פאבריק פאר די ווארשאווער יודישע זשורנאליסטען, וואס האבען געווייזט אין ארץ-ישראל די ה"ה: כילינאוויטש—מאמענט, פינקעלשטיין—היינט, וואגמאן—נאש-פשעגלאנד א. א. אדאנק וואס איך בין איצט אומשטאנד צו אינפארמירען די חשוב'ע לעזער וועגען דער ציגארעטען-פאבריקאציע.

דער פאבריק בנין, וועלכער געפינט זיך אויפ'ן שטח פון דער תערוכה (אויסשטעלונג) מאכט אויף אייך א ריזיגען איינדרוק. די אינערליכע טעכנישע און סאניטארע אבטיילונגען זענען איינגעריכטעט לויט דעם אויסדרוק פון דער מאדערנסטער טעכניק. די פערשידענע פאווילאנען און אבטיילונגען, ווי: טאבאק-שניידעריי, טאבאק-רייניגונג, פאבריצירונג, טריקענען, סארטירען, פאקען און באנדראלירען שטעלען זיך פאר זעהר אימפאזאנט.

דער פערקויפס מנהל ה' זלאטניק (א פוילישער יוד, פון דער בעקאנטער רבני'שער פאמיליע זלאטניק פון פלאצק) האט אונז זעהר פריינדליך אויפגענומען און אונז געגעבען אלע מעגליכע ידיעות און אינפארמאציעס וועגען דער ציגארעטען-אינדוסטריע ענטוויקלונג אין ארץ-ישראל.

די פאבריק מאספערא, וועלכע ה' זלאטניק רעפרעזענטירט, עקזיסטירט שוין אין ארץ-ישראל איבער 17 יאהר, בענוצט זיך אממייסטען מיט דעם טאבאק פון די ארץ ישראל'דיגע יודישע פלאנטאציעס. די פאבריק האט אלע אביעקטיווע מעגליכקייטען צו פראדוצירען א ציגארעט פון ערשטען סארט.

מאספערא, פערנעמט ביים היינטיגען טאג דעם ערשטען פלאץ פון דעם ארץ-ישראל'דיגען ציגארעטען-מארק, ווייל די פראדוקציע איז אויסגעארבייט און אויסגעפערטיגט לויט'ן פערלאנג און געשמאק פון דעם אייראפעאישען רויכערער.

די ציגארעטען זענען בעצייכענט מיט די נעמען: אמיר, יסמין, מאטאסיאן, נארקיס, כדורגל, לטיף, ישוב, פרפר א. א.

ביים היינטיגען טאג בעשעפטיגט מאספערא איינינגע הונדערט קוואליפיצירטע יודישע ארבייטער און ארבייטערינס. חוץ דעם גרויסען אפאראט פון בעאמטע, אגענטען, שאפערען א. א. פערשטענדליך, אז אלץ ווערט אויסגעפיהרט און געארבייט מיט הונדערט פראצענט יודישע ארבייט.

בכלל מאכט די פאבריק אנ'אימפאזאנטען איינדרוק.

מען זעהט פאר זיך א בילד וואס מען רופט ארץ-ישראל'דיגע ווירקליכקייט. די פראדוקציע פון דער אונטערנעהמונג איז קאנקורענץ פעהיג אויפ'ן וועלט מארק. אמוויכטיגסטען איז אבער, אז די מאספערא געזעלשאפט גיט די מעגליכקייטען פיעל הונדערטער יודישע משפחות צו מאכען א לעבען אין דער היינטיגער שווערער קריזיס צייט, וואס ארץ ישראל מאכט אדורך.

ביים געזעגענען זיך האבען מיר אלע געהאט דעם איינציגען ווילען, דאס די געזעלשאפט זאל ווי אמשנעלסטען פערגרעסערען צעהן-פאכיג איהר פראדוקציע און דאס ווינשען איהר אלע.

גדל פרייטאג

תל-אביב.

שטעהט אין פסוק: ולפתח חטאת רובץ, אויף וואס רש"י זאגט: רשעים אפילו על פתחי של גהינם אינם חוזרים בתשובה, אז דעם וואלף ציהט אין וואלד. וכך הוא—זיי האבען טאקי נישט געהאט קיין טעות.

פערגאנגענעם שבועות, בעת אין שחט-הייזעל האבען זיך פערזאמעלט אפאר הונדערט ווייבער מיט די עופות, האבען עטליכע דינסטען דערלאנגט די שוחטים קוויטלעך, וואס דער דאזיגער אויבענדערמאנטער „שוחט“ האט ארויסגעגעבען און גענומען דערפאר בעצאהלט, כדי צו שחט'ן אום יום טוב. די משרתים אבער האבען זיך נישט אריענטירט און אנשטאט צו געהן מיט די עופות צום אויבענדערמאנטען „שוחט“, זענען זיי אוועק אין שחט-הייזעל און אזוי-ארום האט מען זיך דערוואוסט, אז דער ווינקעל שוחט, טראץ דעם, וואס ער האט געשווארען, אז ער וועט דאס שוין מעהר נישט טהון, פערנעמט זיך ווייטער מיט טריפה'נער שחיטה.

ווער עס וויל זיך איבערצייגען אין דעם אמת פון דערמאנטען פאקט, קאן זיך איבערצייגען אין רעדאקציע, וואו מען וועט איהם ווייזען א קוויטעל ארויסגעגעבען פון דאזיגען אזוי-גערופענעם שוחט.

ווער ווייסט ווי לאנג דער סוד וואלט געהאלטען, ווען נישט דאס, וואס די ווייבער האבען זיך נעבעך טועה געווען מיט די שחיטה-קוויטלעך...

אונזערע גוטע פריינד...

עס וואונדערט קיינעם נישט, וואס די ראטמענער פון דער סאנאציע און שטאדט-ראט האבען געשטימט פאר'ן ענדעקישען פארשלאג צו סקאסירען די יודישע שחיטה אין אונזער שטאדט און דאס דערפאר, ווייל פון דער אייגענער הויט קען מען נישט ארויסשפרינגען. מיר לעבען אין א צייט, ווען דאס מענשליכע רשעות האט גענומען די אויבערהאנד איבער'ן אמת און יושר, און די סאנאציע מיטגלידער, נישט וועלענדיג בלייבען הינטערשטעליג לגבי דעם שטראם, טאנצען נאך דעם שדים-טאנץ פון די ענדעקעס. וואס א טייל נאאיווע יודען וואונדערט יא, איז די שטעלונג פון דער פ.פ.ס.אישער ראטמענער-פראקציע, וועלכע האט געגעבען אין דעם פאל א שלעכטען עקזאמען פון איהרע אמשטיינס געזאגט, סאציאליסטישע פראזען.

אין א גרויסען טייל לענדער געהט אנ'אנטיסעמיטישע כוואליע, וואס האט אויך נישט אויסגעמיטען אונזער לאנד. כל המיצר לישראל נעשה ראש—ווער עס וויל ווערען א פיהרער אנ'אנערקענטער מענש, דארף נאר קומען מיט א ניי פשט'ל וועגען יודען-פערפאלגונג און שוין שפרינגט מען פאר איהם קדוש. די איינציגע, וועלכע האבען זיך אקעגענגעשטעלט אט דעם שטורמישען הוראגאן, זענען אין פוילען געווען די פ.פ.ס., וועלכע האבען אויף די שפאלטען פון זייערע צייטונגען פון צייט צו צייט זיך ארויסגעזאגט מיט א לעבעדיג ווארט געגען דעם אנטיסעמיטישען שגעון. זיי זענען אויך ארויסגעטרעטען פון צייט צו צייט אויף געמיינזאמע מיטינגען מיט'ן „בונד“, וואו מען האט געלאזט פאלען א פריינדליך ווארט אויף אונזער אדרעס. ווען עס קומט אבער צו פאקטישע מעשים, ווייזט אויס, קאנען אויך די פ.פ.ס. נישט ביישטעהן דעם נסיון און כדי נישט צו בלייבען הינטערשטעליג פון דעם העסליכען שדים טאנץ, פערלירען זיי זיך און כאפען אויף א מינוט זיך אויך אריין אין טאנץ...

אט אזוי זעהט אויס אין ליכט פון פאקטען די טאקטיק פון אונזערע גוטע פריינד...

מען דארף טאקי שפארען...

דעם פערגאנגענעם זונטאג איז געווען דער אזוי-גערופענער קאאפעראטיווער-טאג.

נישט אריינלאזענדיג זיך אין טיפע חקירות וועגען דער אידעע פון קאאפעראציע, וועלכע איז געשטעלט אויף די יסודות פון יושר, סאלידאריטעט, פערברידערונג פון מענש צו מענש און פון פאלק צו פאלק, ווילען מיר זיך איצט נאר אבשטעלען אויף איין קליינעם פונקט פון גאנצען קאמפלעקס אויפגאבען, וואס א קאאפעראטיוו האט און דאס איז דאס אבשפארען.

אין טשענסטאכאו, למשל, זענען נישט פערהאנען קיין שום יודישע קאאפעראטיווען, אויסער די עטליכע קאאפעראטיווע בענק און היות ווי זייער הויפט-פראפאגאנדע געהט נאר בנוגע אבשפארען, האבען זיי טאקי אין קאאפעראטיווען טאג גערופען דעם עולם און אגיטירט, אז מען זאל שפארען.

איבערהויפט האט זיך אין דער הינזיכט אויסגעצייכענט די קאאפעראטיווע סוחרים-באנק, וועלכע האט אויסער די אנאנסען אין די צייטונגען ארויסגעהאנגען פלאקאטען, פערשפרייט פלוג-בלעטלעך און אויך ווי געהעריג דעקארירט דעם באלקאן פון דער באנק. אין אלע אויפרופען, אנאנסען, פלאקאטען און דעקאראציעס האט מען גערופען דעם עולם צו שפארען.

ווי אזוי האט זיך דער יודישער עולם אבגערופען אויף די אלע ווענדונגען — שווער צו זאגען. דער דירעקטאר פרושיצקי דערצעהלט אפילו, אז עטליכע צענדלינג יודען האבען זיך צוגעהערט צום רוף, זענען געקומען אין באנק און אריינגעלייגט צו עטליכע גילדען פאר זייערע קינדער און צוגעזאגט ווייטער צו שפארען. אין אלגעמיין אבער לאזט זיך זעהר ווייניג גלויבען, אז ביי יודען זאל רייף ווערען דער געדאנק וועגען אבשפארען אייף שפעטער. די לאגע פון די פוילישע יודען איז אזעלכע, אז מען לעבט מיט'ן היינט און מען ווייסט נישט וואס דער מארגען וועט ברענגען, טא צו וואס טראכטען וועגען מארגען.

דער דאזיגער געדאנק איז אבער פון פאראויס א פאלשער. טאקי דערפאר, וואס דער מארגען איז פערנעפעלט, דעריבער דארף מען היינט אבשפארען מיט אלע כחות, כדי אז ווען חס ושלום דער מארגען וועט זיין ערגער, ווי דער נעכטען און היינט, זאל מען נישט בלייבען בערום ובחוסר כל. און דעריבער יודען הערט זיך צו צום רוף פון די קאאפעראטיווע בענק און וויפיעל איהר האט די מעגליכקייט און אויך איבער'ן יכולת דארפט איהר טאקי היינט רעכט שפארען.

גאלדענע ווערטער...

אין א געשפרעך מיט א פערמעגליכען קריסט, האט יענער זיך אויסגעדרוקט, אז לעבען זאלען די יודען. ווען איך האב איהם געפרעגט, וואס ער איז עפעס געווארען אזא פילאסעמיט, האט ער אפען און אויפריכטיג ערקלערט אויף אזא אופן.

ווען עס וואלטען נישט געווען קיין יודען, וואלטען דאך די לאבוזעס זיך גענומען צו אונז, אזוי אבער ווי עס זענען פערהאנען יודען, ווארפט מען אלץ ארויף אויף זיי און דערמיט ווערט אבגעווענדעט דער צארן פון אונז. דעריבער בעט איך מיט'ן גאנצען הארצען, אז לעבען זאלען די יודען, וועלען די לאבוזעס אייך טשעפען און דערמאר אונז צורוה לאזען.

אין די דאזיגע ווערטער פון פשוט'ען קריסטליכען בירגער האט זיך ארויסגעפיהלט אונזער גאנצע טראגיק. איך האב פערשטאנען פארוואס מען העצט כסדר אויף יודען—נאר דער יוד און אבער דער יוד. דער קריסט האט מיט זיין פשטות און נאאיווקייט אויפגעדעקט דעם גאנצען שלייער פון דער הינטער-קוליסען פאליטיק פון דער היינטיגער צייט.

גאלדענע ווערטער...

לויתן

Lekarz-Dentysta
Henryk Lejzerowicz
przeprowadził się
na ul. Aleja 32 m. 3
telef. 17-57.

די זיצונג פון שטאָדט = ראַט

ענדעקישער פאָרשלאַג צו סקאַסירען די שחיטה אָנגענומען מיט די שטימען פון די ענדעקעס און ווירטשאַפטליכען בלאָק

דאָנערשטאג אין אווענד איז פאָר־געקומען א זיצונג פון שטאָדט־ראַט אונטער'ן פאָרזיץ פון וויצע־שטאדט־פרעזידענט דזשובאַ. די דאזיגע זיצונג איז געווען זעהר לעבהאַפט.

באלד ביים אָנהויב פון דער זיצונג האט זיך ענטוויקעלט א דיסקוסיע בנוגע דעם ענדערן פון טאָג־אָרדנונג. ראַטסמאַן דאָמבראָווסקי (פ.פ.ס.) האט ארויסגערוקט א פאָרשלאַג וועגען אָב־לעגען צו דער קינפטיגער זיצונג צוויי פונקטען פון טאָג־אָרדנונג, ווי: דאס בעלאסטען מיט די קאסטען פון דער ערשטער גאסען־איינריכטונג די דאזיגע בעלי־בתים, וואס זייערע הייזער געפי־נען זיך דאָרט און די פראגע פון עטאַט־סטאָטוט פאר די שטאדטישע ארבייטער און אנגעשטעלטע, ווייל ביידע ענינים פערלאנגען א לענגערע בעהאַנדלונג. נאך א קורצער דיסקוסיע ארום דעם דאזיגען פאָרשלאג, איז מיט די שטימען פון פ. פ. ס., ענדעקעס און די יודישע ראַטמענער בעשלאסען געווארען צוריק־צושיקען אין דער קאָמיסיע.

פאר'ן צוטרעטען צום טאָג־אָרדנונג האט ר. זאָזשעצקי אין נאָמען פון ענ־דעקישען ראַטמענער קלוב אָבגעגעבען אַנ'ערקלערונג, אַז היות אייניגע פאָר־שלאָגען זייערע וועגען יודישע ענינים ווערען נישט ארויפגעשטעלט אויפ'ן טאָג־אָרדנונג דורך דער מעהרהייט, וועלכע איז אויסען אזוי־אָרום צו פער־טיידיגען די יודען, איז די מיינונג פון די ענדעקעס, אז דער שטאדט־ראט דאַרף אויפגעלעזט ווערען.

סענ. זביערסקי זאגט ארויס א רייה פאָסטולאַטען אויפ'ן אַדרעס פון דער מלוכה־מאַכט, פאָדערענדיג ווי אַמשנעל־סטען אדורכצופיהרען רעפאָרמען פון די שטאדטישע פינאנסען, ערטיילען דעם ארבייטס־פאנד אויסשליסליך דאָטאַציעס און נישט קיין הלוואות. איינשטימיג ווערט אויך אנגענומען דער פארשלאג וועגען א הלואה פון 150 000 זל. אויף צו בויען וואוינונגען פאר היימלאָזע. אויסער דעם ווערען אויך בעשלאסען הלוואות אויף קאַנאליזאציע־אַרבייטען א. אז. וו.

די פראַגע פון בויען די גאזאָווניע ווערט רעפערירט דורך אינזש. מיקאָ־לייטשיק פון ווארשא. וועלכער מאַכט אין אנהויב פאָרוואורפען אויפ'ן אַדרעס פון דער עלעקטראָווניע, וועלכע וויל נישט נאכקומען און פערבילליגערן די פרייזען. פונ'ם דאזיגען רעפעראַט איז צו זעהען, אַז די פראגע פון בויען די גאזאָווניע איז שוין אויף רעאַלע וועגען.

אויפ'ן 7 טען פונקט פון טאָג־אָרדנונג געפינט זיך די פראָגע פון א רעגולאָמין פאר'ן שעכט הויז.

אין נאָמען פון ענדעקישען ראַטמע־נער־קלוב טרעט ארויס ר. סטווזניצקי מיט א פאָרשלאָג וועגען אויסשטרייכען פון רעגולאמין אלע פונקטען, וואס זע־נען נוגע דער כשר'ער שחיטה, וואס ס'בעדייט אין דער ווירקליכקייט דאס פולשטענדיגע סקאָסירען די שחיטה. מיט די שטימען פון די ענדעקעס, ווירטשאַפטליכען בלאָק און טיילווייז אויך פון פ. פ. ס. (די איבריגע האבען זיך אבגעהאלטען פון שטימען) געגען די יודישע איז דער פאָרשלאָג אָנגענו־מען געוואָרען.

נאך דער הפסקה האט ראַטמאַן דר. בראָם בעלעגט אין נאָמען פון יודישען קלאָב אַנ'ערקלערונג, אז דער בעשלוס וועגען סקאָסירען די שחיטה איז געגען די פערפליכטענדע פארשריפטען.

נאכדעם ווי עס ווערען נאך אנגענו־מען א רייה פארשלאגען וועגען קויפען פלעצער, דערהאלטען די ריינקייט פון די גאסען און מיסט קאָסטענס, איז די זיצונג האלב 12 ביינאכט געווארען פערענדיגט.

דער בעשלוס בנוגע סקאָסירען די ריטועלע שחיטה אין אונזער שטאדט אונטערליגט נאך דער בעשטעטיגונג פון וואָיעוואָדישען אָמט, וועלכער, ווי ס'איז צו ערווארטען, וועט איהם אין הסכם מיט די פערפליכטענדע פאָר־שריפטען אָבוואָרפען.

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „עזרה“.

דאנערשטאג, דעם 9־טען ד. ח. איז אין אייגענעם לאָקאל פאָרגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון פרויען־פעראיין „עזרה“.

די פערזאמלונג עפענט פרעזעס פרוי וועקסלער, וועלכע בעט צו בעעהרען מיט אויפשטעהן דאס אנדענקען פון דער פערשטאָרבענער מיטגלידערין און גרינדערין פון דער אינסטיטוציע פרוי געריכטער. דערביי רעכענט אויס פרוי וועקסלער די מעלות און איבערגעבענ־הייט פון דער נפטרת פאר דער אינ־סטיטוציע.

אלס פאָרזיצערין ווערט איינשטימיג אויסגעוועהלט פרוי אינזשיניעראָווא פושיסוסקער. ביי־זיצענדע — פרוי פראָ־מער און סעקרעטארין פרוי גאָלדמאַן.

נאָכדעם ווי דער פראָטאָקאָל ווערט איבערגעלעזען און בעשטעטיגט ווערט אָבגעגעבען דער טעטיגקייטס־בעריכט:

דאס מיטגלידס בייטראג האט אין בעריכטס־יאהר בעטראָפען די סומע פון 2.474.20 זל.

די הויפט־אויפגאבע פון דער אינ־סטיטוציע בעשטעהט פון צוטיילען פראָדוקטען, וועש, ווי אויך געלד־הילף פאר ארימע קראנקע רעקאנוואלעסצענ־טען, וועלכע געהען ארויס פון יודישען שפיטאל, שטאָדטישען שפיטאָל און אַנ־דערע. בעזונדער איז פערטיילט גע־וואָרען פאר ארימע קראנקע ארויסצו־פאהרען אויף קוראַציע די סומע פון 1.394 זל.

אויסערדעם האט אויך היי־יאהר, אזוי ווי אלע יאהר, די „עזרה“ אָדורכ־געפיהרט א ווינטער־אַקציע און עס זע־נען צוטיילט געוואָרען מלבישים פאר דערוואקסענע און אויך פאר די קינדער פון מחזיקי הדת, סך הכל פאר 115 פאמיליעס אויסער פאר קינדער.

אין משך פון יאהר זענען א דאנק עטליכע מיטגלידער פון דער פערוואל־טונג ווערבירט געוואָרען נייע 80 מיט־גלידער. פערוואלטונגס־זיצונגען זענען פאָרגעקומען 22. מילך איז צוטיילט געוואָרען 5352 ליטער.

דער בילאַנס פון בעריכט־יאָהר האט בעטראָפען די סומע פון 4276.80 זל.

נאָכדעם ווי עס ווערט אדורכגעלעזען דער פראָטאָקאָל פון דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע ווערט דער בעריכט בעשטע־טיגט און דער פערוואלטונג ווערט אויסגעדריקט אבסאָלוטאָריום.

פרעזעסין פרוי וועקסלער דריקט־אויס א דאנק עטליכע פערוואלטונגס־מיטגלידערינס פאר זייער טיכטיגער אַרבייט בעת'ן ווערבירען נייע מיט־גלידער ווי אויך בעת דער אימפרעזע היי־יאהר „א באל אָהן א באל“, וועל־כער האט אריינגעבראכט א גרויסע סומע.

דער בודזשעט אויף דער סומע פון 5000 זל. ווערט בעשטעטיגט.

אין דער נייער פערוואלטונג זענען געוועהלט געוואָרען די פרויען: וועקס־לער, אינזש. דאָווידאָוויטש, דראָווא ליפינסקא, דראָווא גייסלער, פ. גוט־מאכער, י. בראמבערג, ס. ערליך, פ. קאפלאן, פ. רושין, י. ראזען, ר. זאנד, מ. רייכער. פערטרעטער: מ. גליקסמאן, ר. העפטלער, ר. ליפשיץ, י. ציגלער. רעוויזיאָנס־קאָמיסיע: פרוי אלעקסאנדרא קאָהן, קרעמסקא, נאטאן קאהן און פרוי פראָמער. פערטרעטערין: פרוי קלארא גאָלדמאן.

נאכדעם ווי עס ווערען נאך אנגע־נומען עטליכע פרייע פאָרשלאגען ווערט די פערזאמלונג געשלאָסען.

דאס פייערליכע פונאנדערטיילען פון די מאַטורעס אין יודישען געז. גימנאַזיום

אין פרעכטיגען גימנאַסטישען זאַל איז פערגאנגענעם זונטאג פאָרגעקומען דאָס פייערליכע פונאַנדערטיילען די מאַטורעס פאַר די אַביטוריענטען פון יודישען געז. גימנאַזיום.

אין אָנהויב זינגט דער כאָר דעם פוילישען און יודישען הימן און אנ־דערע לידער. דאַן האלטען רעדעס: דירעקטאָר אָניספעלד, פרעזעס שפּירא, ד"ר גינצבורג און אין נאמען פון עלטערן־קאָמיטעט — פרוי שווארצבוים, וועלכע מעלדעט גלייכצייטיג, אז עס איז צונויפגעזאַמעלט געווארען צוויי־שען די שילער די סומע פון 500 זל., וועלכע זי גיט־איבער אויסצוריכטען איין קלאַס.

עס ענטפערט אָב אין נאָמען פון די שילער אין א הארציגער רעדע — דער אַביטוריענט ליבראָוויטש, וועל־כער זאגט־צו שטענדיג צו זיין טריי די אידעען, וועלכע מען האט זיי געלערנט אין דער שולע.

דאַן קומט־פאַר דאס צוטיילען פון די מאַטורעס. יעדער מאַטוריסט בע־קומט צוזאמען מיט דער בעשייניגונג א בוקעט בלומען.

נאָך דער אָפיציעלער פייערונג איז פאָרגעקומען א גלעזעל טהעע.

אַ פרעכטיגע קינדער - פאָרשטעלונג

עס וועט נישט זיין קיין גוזמא, ווען מיר וועלען זאגען, אַז די פרעכטיגסטע פארשטעלונג, וואס קינדער קאנען אויפ־פיהרען, איז דער אויפטריט פון די קינדער פון וויינשטאָק'ס שולע.

כ'ווייס נישט, צי גראָד אלע פעהיג־סטע קינדער, וואס די טשענסטאָכאָווער יודען האבען, לערנען זיך נאר אין דער שולע פון ז. וויינשטאָק, און דע־ריבער קומט צום אויסדרוק בעת אָנ'־אויפטריט זייער טאַלאַנט, אדער, די שולע פון ז. וויינשטאק האט אין זיך די מעלה, וואס זי איז ביכולת צו ענט־וויקלען און ברענגען צום אויסדרוק די קינדערס טאַלאַנט אין אַזאַ מאָס, וואס מאכט שטוינען און רופט ארויס אונגע־הויערע ענטציקונג און התלהבות.

יאהר־יעהרליך אָרדענט איין די דאָ־זיגע שולע קינדער אויפטריטען און יעדעס מאל גיבען זיי זיך איין זעהר גוט. אויך היי־יאָהר איז פארגעקומען א קינדער־אויפטריט, וועלכער איז גע־ווען פרעכטיג שעהן.

דער אינהאַלט פון דער פיעסע איז נישט וויכטיג. א קינדער־פאַנטאַזיע וועגען „פאפאראטש“, וועלכער בליהט איינמאל אין יאהר און ווען מען רייסט איהם אויס פונקט אין מאָמענט, ווען ער הויבט אָן בליהען, ברענגט עס גליק פאר די קינדער. דאס איז דער תוך, אבער פאַקטיש איז דאס נישט מעהר ווי א נעבען־זאַך; דער עיקר איז דאס צוזאַמענשפיעל פון די קינדער, די איינשטודירטע טענץ, און דער עיקר העיקרים — די פרעכטיגע דעקאָראַציעס, די פאַרבענרייכע קאָסטיומען, וועלכע פערכאַפּען דאס אויג, די ליכט עפעקטען און די העוליכע מוזיק — אַלץ צוזאמען שאַפט אנ'אויפפיהרונג פון א הויכער מדרגה. מען זיצט 2 שעה אין א אונ־געהויערען תענוג און מען בעקומט עליית־נשמה.

דאן מוז בעטאנט ווערען דער בע־זונדערער טאַלאַנט פון די קינדער, איבער וועלכען מען טאָר נישט אָרי־בערגעהן צום טאָג־אָרדנונג. אמת'ע פעדאגאָגיק הייסט, אז מען קאן ארויס־ציהען די פערבאָרגענע כחות, וועלכע דרימלען אין יעדען מענשען, איבער־הויפט אין קינד, און זיי ברענגען צום אויסדרוק. אין דעם פאל מוז מען אנערקענען, אז די לעהרער פון וויינ־שטאָק'ס שולע איז עס געלונגען אין די גאנצע הונדערט פראַצענט. די קינדער, קומענדיג אויף דער סצענע, זענען געווארען גאַנץ אַנדערש, ווי אין טאָג־טעגליכען לעבען. זיי זענען געווען דרייסט, און דער עיקר — געשפּיעלט מיט גרויס פערשטענדניס און אחריות. טיילמאל האט זיך אויסגעדאכט, אַז מען האט נישט פאר זיך קיין קינדער פון דער פרעבעל־שולע אדער פון די ער־שטע שול־קלאסען, נאר גרויסע, רייפע קינסטלער, און דאך זענען זיי נאאיווע קינדער מיט זייערע פשטות און עהר־ליכקייט. אָט דאס איז טאקי דער גרוי־סער סוד פון אמת'ען טאַלאַנט, וואס ווערט אַרויסגעבראַכט דורך עהרליכע און שטילע וועגען.

בעזונדערס אויסגעצייכענט האבען זיך די קינדער: עסטרייך, קאָן און וויטעק בערקאָוויטש, א פרעכטיגער יונג, וועלכער האט געשפּראָצט מיט אינטעליגענץ און טאַלאַנט, דאן די קינ־דער ווירשטעל, נוסבוים, ליפשיץ, קאפלאוויטש מיט איהר פרעכטיג שטי־מעלע, דאס פּאָרל גראָבינער און ראָ־זענבערג, ריכנער און קאָהן, די בע'־חנ'טע מארילא שניצער, פיינער, די פרעכטיגע זינגערין און טענצערין קראָ־קאָוויאַק, וועלכע האט ממש בעגייס־טערט דעם עולם און בכלל אלע אָנ־טיילנעמער אין דער צאהל פון 50 קינ־דער.

לויט מיין טיפסטער איבערצייגונג אין די פאָרשטעלונג פון די קינדער פון וויינשטאָק'ס שולע געווען דאס שענסטע, וואס מיר האבען געזעהן אין דער לעצטער צייט.

ביי דער געלעגענהייט זאָל זיין דערלויבט אויפמערקזאַם צו מאַכען די לייטונג פון דער אויבענדערמאנטער שולע, אַז עס וואָלט געווען א יושר, בעזיצענדיג אַזאַ גרויסען מאַטעריאַל פון קינדער־טאַלאַנטען, צו זוכען אויף להבא טעמעס מיט א יודישען אינהאלט, וואס וואָלט נישט געווען שווער צו געפינען, כדי די אויפפיהרונג זאָל נישט נאָר זיין שעהן פאר'ן אויג, נאר אויך פאר דער נשמה.

פערטראכט אייך וועגען דעם!

שין.

די פארשטעלונג ווערט ווידערהאָלט שבת 11 פריה.

PRECZ Z TROSKĄ, SMUTKIEM i NIEDOSTATKIEM

RADOŚĆ BOGACTWO ZADOWOLENIE

przyniesie Ci los ze znanej z większych wygranych kolektury

S. Hafftka i S. Borzykowski

Aleja 2, telefon 19-13.

W 42 loterii co drugi los wygrywa.

W 41-ej loterii na Nr. 100.450 w naszej kolekturze padła wygrana złotych **25.000**

פון האַנדווערקער - לעבען

אויף דער פאָהן־פייערונג, וועלכע איז לעצטען זונטאג פארגעקומען אין סאָסנאָווצער האַנדווערקער־פערבאַנד איז דער טשענסטאָכאָווער האַנדווערקער־פעראיין געווען רעפּרעזענטירט דורך די ה"ה: פריידמויער, זיידמאן, בלום, פיטעל און סעקרעטאר א. ווינער.

זונטאג, דעם 19־טען ד. ח. קומט פאָר א לאַנד־צוזאַמענפאָהר אין קראקא. אויפ'ן סדר־היום שטעהט צווישען אַנ־דערע די פראגע וועגען קאָנסאלידאַציע פון אלע האנדווערקער־פעראיינען אין פוילען.

די טשענסטשכאווער האַנדווערקער־אָרגאַניזאַציע וועט זיין רעפּרעזענטירט דורך א גרעסערער דעלעגאַציע מיט'ן פרעזעס ד"ר גייסלער אין דער שפּיץ.

שבת, דעם 25־טען ד.ח. 8 א זייגער אָווענד, וועט אין לאָקאַל פון האַנד־ווערקער־פערבאַנד פארקומען דאס פיי־ערליכע צוטיילען די צייגנישען פאר די לערן־יונגען און מיידלעך, וועלכע האבען געענדיגט די דערגענצונגס־שולען.

אלע עלטערן פון די צעכען ווי אויך מיטגלידער פון האַנדווערקער־פערבאַנד און די עלטערן דאַרפען זיין אנוועזענד אויף דער דאזיגער פייערונג.

Lekko przejdziesz przez życie

stosując LEBEWOHL, niezawodny plaster na ODCISKI. Przy kupnie żądać oryginalnego pudełka LEBEWOHL. Na każdym plasterku jest ten napis

L E B E W O H L

ענטשטאַנען אַ נייער דאָקטוירים־פערבאַנד אין טשענסטאָכאָוו

אין טשענסטאָכאָוו איז ענטשטאַנען אַנ'אָבטיילונג פון „דאָקטוירים־פערבאַנד פון דער פוילישער רעפּובליק“, וועלכער שטיצט־זיך אויף די ברייטסטע דעמאָ־קראַטישע פרינציפּען. אין הסכם מיט'ן סטאַטוט קענען צום נייעם פעראיין־געהערען אלע דאָקטוירים — פוילישע בירגער אָהן אונטערשיד פון גלויבען און נאַציאָנאַליטעט.

די טעטיגקייט פון פעראיין וועט אַרומנעמען פּראָפעסיאָנעלע ענינים, וויסענשאַפטליכע און זעלבסטהילף.

אין שפּיץ פון דער היגער אָבטיילונג האבען זיך געשטעלט די דאָקטוירים ה"ה: בראָם, באַטאָוויאַ, גייסלער, קאָלין, עפּשטיין א. א.

אָבצונעמען אין רעדאַקציע אַ בריעף פון אַמעריקאַ

אין אונזער רעדאַקציע געפינט זיך אָבצונעמען א בריעף פון אַמעריקא, וואס איז אַדרעסירט צו א געוויסען ב. ווייסבערג, טשענסטאָכאָוו. דער בריעף קומט פון פרוי העלען גודמאן פון קליוולענד, אהייאָ.

געזעלשאַפט „אָרט“

אָבטיילונג אין טשענסטאָכאָוו.

מאָנטאָג ד. 27 ד.ח. ווערט געעפענט

אַ קורס פאַר מאָדעלירער

קאַנדידאַטען אויף די זעהר בעשרענקטע פלעצער ווערען אנגענומען ביז זונטאג דעם 26 ד.ח. אינפאָרמאַציעס און איינ־שרייבונגען—אין דער קאַנצעלאַריע, אין לאָקאַל פון האַנדווערקער - פערבאַנד, צימער 4 פון 7 ביז 8.30 אווענד.

Czy można latem chodzić bez butów...

Odciski to plaga, która gnębi ludzkość od czasu, kiedy istnieje obuwie. Nadepnięcie na odcisk sprawia ból nie do opisania. Wiemy o tym wszyscy, a nie staramy się przeciwdziałać złu. Tymczasem jest niezawodny środek na odciski: plaster LEBEWOHL. Pamiętajcie że nie wystarczy prosić o plaster, tylko żądać wyraźnie plastrów Lebewohl i sprawdzać, czy otrzymujecie to, czego żądacie, gdyż na każdym plasterku jest napis Lebewohl i tylko te są skuteczne. (ARP)

געריכטס־עקספּערט פאַר אַרבייטס־ענינים

דער פּרעזעס פון אַפּעלאַציע־געריכט אין ווארשא האט נאָמינירט א געריכטס־עקספּערט פאר אַרבייטער־ענינים ביים קרייז־געריכט אין פּיעטרקאָוו. אויפ'ן דאָזיגען אַמט איז בעשטימט געוואָרען דער דירעקטאָר פון דער לאָדזשער קאַ־מער יאַן קאָווטשיק.

הורט! ☜ רעטעיל!
דאס בע־
וואוסטע
פארבען = געשעפט
S. Wiślicka
Częstochowa, Aleja № 2 telefon 14-25
האט אויפ׳ס לאַגער אַ גרויסן אויסוואַהל פון די בעסטע
פאַרבען, פּאַקאַסט, לאַקיר, לייהם,
שעלאַק, פּינזעל, בראָנז, כעמיקאַליען.
שפּאָרט אייער געלד און מאַכט איינקויפען נאָר אין דער פירמאַ
S. Wiślicka, Aleja 2.

CEDIB
UNIVERSITE DE BEAUTE
PARIS
RACJONALNA KOSMETYKA
Własne instytuty kosmetyczne w całej Polsce

פייערליכע פונאַנדערטיילונג פון די מאַטו־רעס אין גימנאַזיום פון ד״ר אַקסער

זונטאג, דעם 12־טען ד. ח. איז אין פייערלעשער־זאַל פאָרגעקומען די פיי־ערליכע פערענדיגונג פון שול־יאָהר אין ד״ר אַקסער׳ס גימנאַזיום, ווי אויך די פונאַנדערטיילונג פון די מאַטורעס. די פערטיילונג ווערט געעפענט מיט׳ן אָבּי־זינגען דורך דעם שול־כאָר דעם פּויל־ישען נאַציאָנאַלען הימן און דאַן דעקלאַ־מירט דאס ליעד פון י. קאַספּראָוויטש „פאַטערלאַנד״ — די שילערין ד. בראָ־מאַ.

אין אַ זעהר שעהן געבויטען רע־פעראַט געזעגענט די אַביטוריענטען אין נאָמען פון אַלע שילער און שילע־רינס — די שילערין ע. אייזנער.

אין נאָמען פון די אַביטוריענטען האַלט דאַן אַ זעהר ריהרענדען רעפע־ראַט די מאַטוריסטין ר. גאָטליעב.

דער שילער קאָנטאָר דעקלאַמירט אַ שיר אין העברעאיש פון חיים נחמן ביאַליק „מקראי ציון״. די שילערינס ז. אָפּאָטאָווסקא און ק. ציפער פיהרען אויס אַ דיאַלאָג: „וועקען הארץ״, וואו זיי ווייזען אָן, אַז קיין רייכטום, קיין אוצרות האָבען נישט קיין ווערט. דאס העכסטע פון אַלעם איז אַ גוט האַרץ, דאס איז די טייערסטע מתנה.

נאכדעם ווי דער כאָר זינגט בעטהאָ־ווען׳ס שאַפונג „הימלען דערצעהלען״ און אַ מאַרש פון הענדעל׳ס אָראַטוריום „יהודה המכבי״ — „שישו ושמחו״, קומט פאָר די אייגענטליכע צערעמאָניע פון פונאַנדערטיילען די מאַטורעס די אַבּי־טוריענטען. יעדער פון די אַביטוריענ־טען בעקומט צוזאַמען מיט דער רייפ־קייטס צייגניש — אַ בוקעט בלומען פון עלטערן־קאָמיטעט. ביי דער געלעגענ־הייט האַלט אויך דער שול־דירעקטאָר ד״ר אַקסער אַ איינדרוקספולען רעפע־ראַט, אין וועלכען ער געזעגענט די שילער.

דער צווייטער טייל פון פּראָגראַם הויבט זיך אָן מיט רעציטירען אַ ליעד אין דער דייטשער שפּראַך פון פרידריך שילער דורך דער שילערין מ. שלעזינ־גער.

עס ווערט דאַן פאָרגעשטעלט אַ זעהר שעהן בילדעל אַן אַקטועלע סאַטירע וועגען דער איצטיגער וועלט פּאָליטיק, פערפאַסט דורך ד״ר אַקסער. די סאַטי־רע ווערט איינגעלייטעט דורך דער יונגער שילערין מאַניא יאַקובאָוויטש.

נאכדעם ווי עס דערקלאַמירט וועגען סאָקראַטעס׳ן די שילערין ע. פרייטאַן, ווערט דורכ׳ן כאָר אָבגעזינגען דער פראַנצויזישער הימן און מיט׳ן געזאַנג פון התקוה ווערט די געלונגענע פייע־רונג פערענדיגט.

ע. י—טש.

„הורראַ, ס׳יונגעל איז דאָ״ —

טעאַטער־פאָרשטעלונג לטובת דער קינדערהיים א. ג. פון י. ל. פּרץ.

אויף מאָנטאַג, דעם 20 טען יוני איז דורך דער פערוואַלטונג פון קינדערהיים אָבגעדינגען געוואָרען אַ פאָרשטעלונג אין שטאַדטישען קאַמעראַל טעאַטער.

עס וועט געגעבען ווערען די פראַנ־צויזישע פרעהליכע פאַרסע א. נ. „הורראַ, ס׳יונגעל איז דאָ״!

די הכנסה פון דער אונטערנעהמונג איז בעשטימט געוואָרען אויף די לוי־פענדע הוצאות פון דער אינסטיטוציע אין צוזאַמענהאַנג אויך מיט דעו׳ אָנגע־הויבענער אַקציע, וואס ווערט לעצ־טענס ביי אונז אַדורכגעפיהרט וועגען פאַרגרעסערן דאס יודישע שול־וועזען ביי אונז אין שטאַדט. ס׳איז דעריבער צו האָפען, אַז אַלע פריינד און סימפּאַ־טיקער וועט׳ען מיטווירקען צום ערפאָלג פון דער אונטערנעהמונג.

בילעטען צום פרייז פון 60 גר. אָן פריהער צו בעקומען אין ביבליאָטעק „קולטורא״, אַלעע 20, אין פריזיר־אַנשטאַלט פון ה׳ ריכנער, קאַטעדראַלנע 17, אין די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען א. א.

אויפרוף צום סוחר׳טום פון „פּאָם״

דער אָרטיגער קאָמיטעט פון די טעג פון ים האט ארויסגעגעבען אַן׳אויפרוף אין צוזאַמענהאַנג מיט די „טעג פון ים״, וואס קומען פאָר פון 23 ביז׳ן 30 טען יוני ה. י.

אינ׳ם דאָזיגען אויפרוף ווענדעט זיך דער קאָמיטעט צו אַלע סוחרים, אַז זיי זאָלען אויסקויפען די נאָלעפּקעס צום פרייז פון 10 גר. און דעקאָרירען דער־מיט די שוי־פענסטער.

פון „ברית - החיל״

שבת, דעם 18 ד. ח. פונקטליך 5 אַ זייגער נאכמיטאַג קומט פאר אין לאָ־קאַל פון בית״ר, אַלעע 40, אַ פערזאַמ־לונג פון אַלע מיטגלידער, אויף וועלכער עס וועט ווערען אָבגעגעבען דורך דעם חבר ש. יאַזשאַמבעק אַ בעריכט פון דער לעצטער זיצונג.

אַלע מיטגלידער ווערען אויפגעפאָ־דערט צו קומען פונקטליך.

פון מרכז דתי־תרבות ביי דער נייער סינאַגאָגע.

דאָנערשטאַג, דעם 23 יוני ד. י. וועט 20־30 אין ערשטען און 21.00 אין צווייטען טערמין פאָרקומען אין זאַל פון דער ביבליאָטעק (בנין פון דער סינאַגאָגע) די אַלגעמיינע פער־זאַמלונג.

פרטים אין די פערזענליכע איינלאַ־דונגען.

אַ לאָס אויף דער לאָטעריע איז בעסער ווי אַ הוהן אין טאָפּ.

מאַרישע שטודירט היסטאָריע אויפ׳ן אוניווערזיטעט אין וואַרשאַ. ספּעציעל אינטערעסירט איהר די עפּאָכע פון הענריק דעם 4 טען אין פראַנקרייך. דו ווייסט זאגט זי צום ברודער, הענריק איז געוועזען אַ קלוגער קיסר. עס גע־פעלט מיר זיין ווערטעל „דאמאלס וועל איך זיין גליקליך ווען איך וועל ווי־סען, דאָס יעדער פראַנצויז האט אַ הוהן אין טאָפּ״. פּהי—האט געזאָגט צו איהר אַנדזשעי—וואס בעדייט אַ הוהן, דו ווייסט וואס עס וואָלט געזאָגט דער קיסר, ווען ער וואָלט היינט געלעבט און געוועזען אַ פּאָלאַק. איך וואָלט געווען גליקליך ווען איך וואָלט געוויסט, אַז יעדער איינוואוינער אין פּוילען איז אַ בעזיצער פון אַ לאָס אויף דער לאָטעריע, און ער וואָלט געהאט רעכט, ווייל דער לאָס גיט אַזוי פיעל שאַנסען צום געווינען, דאס יעדערער קען האָ־בען האָפנונג נישט נאָר אויף אַ הוהן נאָר אויך אַן׳אייגען הויז, אַרום וועל־כען ער וועט קענען האָדעווען הינער. דו האסט רעכט האט געזאָגט מאַרישע, וועל איך טאַקע קויפען אַ לאָס אין דער ערשטער קלאַס פון 42־טער קלאַסן־לאָטעריע.

ר׳ העניך קאַרטוז ז״ל

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז אין טשענסטאָכאָוו נפטר געוואָרען דער אָלשטינער תושב ר׳ העניך קאַר־טוז ז״ל.

דער נפטר איז געווען אַ יוד אַ תלמיד חכם, געהאַט אַ סך גוטע מדות, געווען טאַלאַנטירט אויף אַלע געביטען און דערצו אַ געזעלשאַפטליכער טהוער. ער האט דאס אין דעם קליינינקען פּיצינקען יודישען ישוב פון אָלשטין געגרינדעט אַ גמילות חסד־קאַסע, וועלכע האט אַ לענגערע צייט גוט פּראָספּע־רירט און איז געווען אָנגעשלאָסען אין צעקאָבע אין וואַרשאַ. ער איז אויך געווען אַ שטיק דאָקטאָר און סיי יודען און סיי קריסטען האָבען צו איהם געהאט פולען צוטרויען.

די לעצטע יאָהרען ווען דער טשענ־סטאָכאָווער „טאָז״ האט אין אָלשטין געגרינדעט אַן׳אָבטיילונג, שטעלט זיך ר׳ העניך צו דער אַרבייט, פאַר וועל־כער ער האט געווידמעט זיין גאַנצען אייפער און בעת דער קינדער קאָלאָניע פון „טאָז״ האט דער נפטר זיך אָב־געגעבען מיט די קינדער, זיך געשפּילט מיט זיי און די קינדער האָבען איהם ממש פערגעטערט פאַר זיין האַרציגע און פאָטערליכע בעציהונג צו זיי. מיט איין וואָרט, אָזעלכע טיפּען וואו דער נפטר איז געווען איז זעלטען בנמצא, אין דער היינטיגער מאַטעריאַליסטישער וועלט.

מען קאָן דרייסט זאָגען: חבל על דאבדין ולא משתכחין.

ת.נ.צ.ב.ה.

אַ נייער מוהל אין טשענסטאָכאָוו

אין טשענסטאָכאָוו האט זיך בעזעצט דער נייער מוהל ה׳ אברהם יוסף קרישעק, וועלכער האט געענדיגט הי־גיענישע קורסען און בעקומען בעשיי־ניגונגען פון אַ רייהע דאָקטוירים, וואס בעשטעטיגען, אַז ה׳ קרישעק איז אַ קוואַליפיצירטער מוהל.

פון י. ט. ס. פ. „מכבי״

די טרעניגנגען פון דער פוטבאָל־מאַנשאַפט קומען־פאַר רעגולער 3 מאל וועכענטליך אויפ׳ן אייגענעם ספּאָרט־פּלאַץ.

די ספּאָרט־שפּילען פון דער דאַמען און מענער סעקציע קומען פאַר 2 מאל וועכענטליך אויפ׳ן אייגענעם ספּאָרט־פּלאַץ און איין מאל אויפ׳ן סטאַדיאָן פון דער „בריגאַדע״.

איינשרייבונגען פון נייע מיטגלידער אין דער דאַמען־סעקציע ווערען אָנגע־נומען אין סעקרעטאַריאַט פון „מכבי״ יעדען אָווענד.

פוטבאָל־מעטש צווישען „מכבי״ און פוטבאָל - ריכטער

שבת, דעם 18 טען ד.ח. 5 אַ זייגער נאכמיטאַג קומט פאַר אויפ׳ן ספּאָרט־פּלאַץ פון „מכבי״ אַ סענסאַציאָנעלער פוטבאַל מעטש צווישען היגען „מכבי״ מיט׳ן ריכטער־קאָלעגיום פון טשענסטאָ־כאָוו, וועלכע שאַפען פון זיך אַ פוטבאָל־מאַנשאַפט. די שפּילער פון ריכטער־קלוב זענען אַמאָל געווען די בעסטע פוטבאַליסטען פון אונזער שטאָדט.

נדבות פאַר דער געז. „תומכי עניים״

ה׳ משה גליקסמאַן 15 קילאָ ברויט.
ה׳ מרדכי טענדלער און פרוי צום ברית מילה 10 קילאָ ברויט.
ה׳ לייביל טשענסטאָכאָווסקי צו דער יאָהרצייט פון זיין פערשטאָרבענער מוטער רייזיל נ״ע 10 קילאָ ברויט.
ה׳ אלחנן עהרליך צו דער יאָהר־צייט פון זיין פערשטאָרבענעם פאָטער 5 קילאָ ברויט.
פרוי מאַניאָ ברזעזינסקא 5 קילאָ ברויט.

Szkoła Zawodowa Dokształcająca Żeńska
dla Terminatorek
Związku Rzemieślników-Żydów w Częstochowie
podaje do wiadomości, że zapisy na rok szkolny 1938—39 trwać będą do dnia 22-go czerwca b. r. włącznie w kancelarii szkoły przy ul. Przemysłowej 10 w godz. 17—20.
Przy zapisie należy przedłożyć: podanie, świadectwo szkolne, metrykę urodzenia i zaświadczenie pracodawczyni.
Druki na podania w terminie wcześniejszym uczenica otrzyma w kancelarii szkoły.

בעקאַנטמאַכונג.
עס ווערט בעקאַנט געמאַכט אַלע לערן־יונגלעך, אַז די
איינשרייבונגען
אין דער דערגענצונגס = שולע
וועלען דויערען ביז׳ן 25־טען טשערוויעץ ד. י. פון 5 ביז 7 אָוועגד
אין דער קאַנצעלאַריע פון דער האַנדווערקער־שולע, גארנצארסקא 8—6
ביים איינשרייבען דאַרף מען פאָרשטעלען די שול־צייגניש ווי אויך אַ מעטריקע
די צאָהל ערטער איז בעגרעניצט.

יודען
פון פּוילען
וואס קומען נאָך ארץ־ישראל
רייכערן נור די פּאַפּיראָסען
פון דער בעוואוס־
טער פאַבריק
„מספרו״
תל-אביב
100 פּראָצ. יודישע אַרבייט.
16־יעהריגע עקזיסטענץ
די בעסטע אין ארץ־ישראל
לטיף יסמין נרקיס אמור ישוב

פאַרבעריי
און כעמישע וועשעריי
„BENETA“
פאַבריק און קאָנטאָר: ב. יאַסעלעוויטשאַ 11
פיליע 2־טע אַלעע 16
(הויז פון ה׳ אימיך)
מענער = קראַגענס ווערען ווייטער געוואַשען
מיט דויערהאַפטען שפּיגעל־גלאַנץ צום פרייז
10 גר.
ספּעציאַליטעט:
1) אויפפרישען (פאַרבען) לעדערנע קורטקעס, 2) פאַרבען לויט מוסטערן, 3) דעטאַשירען (ארויסנעמען פלעקען אָהן וואַשען אויפ׳ן אָרט), 4) כעמישרייניגען און פאַסאָנירען קאַפּעלושן.
די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט אונטער דער לייטונג פון אַן׳אַבסאָלווענט פון דער כעמישער אינדוסטריע־שולע אין וואַרשאַ מיט לאַנגיעהריגער פּראַקטיק

Kino „LUNA“
מעכטיגער פּוילישער פילם
LUDZIE WISŁY
שפּאַנונגספולע טראַגעדיע פון די מענ־שען פון ים לויט דער ערצעהלונג פון באָגושעווסקא און קאָרנאַצקי א. ט. „ווייסעל״
אין די הויפּט - ראָלען: סט. וויסאָצקאַ, אינאַ בעניטאַ, זעלוועראָוויטש א״א.